

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 27.

Fredagen den 13 April.

Kl. $\frac{13}{2}$ e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 31, 32, 33, 34 och 35.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ansvar för vissa af fiskare i Nordsjön begångna förbrytelser; och

N:o 19, om ändringar i konkurslagen den 18 September 1862.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 14 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 7 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Ett så lydande sjukbetyg upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr A. F. Pettersson från Sibbarp, som lider af sjukdom i lungor och mage, fortfarande är urståndsatt att deltaga i riksdagsgöromålen, det varder härmed på aflagd embetsed intygadt.

Eslöf den 12 April 1883.

W. Ström,
Med. Doktor.

§ 3.

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23, i anledning af väckta förslag om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.

I öfverensstämmelse med den af Kammaren antagna föredragningsordningen förekom nu till behandling § 1 i det uti I:sta punkten af förevarande utlåtande framlagda förslag till lag i berörda ämne.

Sedan paragrafen blifvit uppläst, anförde

Herr E. G. Boström: Herr Talman! Då ett lagförslag bör utgöra ett organiskt helt och vid senaste sammanträdet 26 § i förslaget af Kammaren afslagits, hemställer jag att Kammaren måtte afslå jemväl nu föredragna paragraf.

Herr Thomasson: Jag deremot anhåller om bifall till den föredragna paragrafen. Jag anser nemligen det beslut, Kammaren fattat i fråga om § 26 i det föreliggande lagförslaget icke lägga något hinder i vägen för att antaga förslaget i öfrigt, så vidt detsamma anses innefatta verkliga förbättringar; detta så mycket mindre, som det finnes en utväg att vid 2:dra punkten af Lag-Utskottets hemställan få Kamrarnes olika meningar i fråga om rösträttsgrunden sammanjemkade.

Herr Wieselgren: Som Herr vice ordföranden i Lag-Utskottet under sitt anförande vände sig åt talmansbordet, var det mig omöjligt att från min plats bakom ryggen på honom fullkomligt höra hvad han sade. Till en viss grad kan jag dock sluta mig till i hvilken riktning hans yttrande gick, att det nemligen sökte gendrifva hvad den ärade talaren här midt öfver nyss yttrat. För min del får jag säga, att i fråga om det föreliggande lagförslagets *blifvande* öde jag icke hyser ringaste tvifvel, att ej den förste talaren har den riktigaste uppfattningen. Lag-Utskottet har här framlagt ett förslag till lag rörande tillsättandet af presterliga tjänster, hvaruti en hufvudpunkt är bifallen, men en annan afslagen. Påstår man nu, att detta förslagets slutliga öde ingenting betyder? Det skulle enligt min tanke strida mot all rimlighet att så tolka ett rent afslag på en ganska vigtig del af detta lagförslag, att hvad som nu gäller rörande rösträtten utan vidare träder i den afslagna paragrafens ställe och att dermed också lagförslaget vore godkänt, under förutsättning af att Kammaren bifölle de andra delarne deraf. Det var ju kanske icke så få, som röstade för § 27 i den fulla öfvertygelsen att grunden för rösträtt vid prestval skulle bestämmas på sätt den i § 26 föreslagits. Hade derföre denna paragraf först förkastats, är det ganska antagligt eller åtminstone ganska ovisst, huruvida icke äfven den 27 § skulle hafva blifvit afslagen. Jag tror också, att det är en häfdvunnen uppfattning, att då ett genomfördt lagförslag, sådant t. ex. som just det ifrågavarande, framlägges, detsamma bör antingen helt antagas eller helt förkastas, så att man icke, genom att godkänna den i vissa delar och afslå den i andra, åstadkommer ett slags rotmos till lag, utan erforderlig kontinuitet och iure sammanhang. För min del har jag emellertid ingenting emot att antaga den nu föredragna paragrafen och yrkar gerna bifall till densamma; men i afseende på förslagets blifvande öde i dess helhet hyser jag, såsom sagdt, samma uppfattning som den förste ärade talaren.

Herr Östling: Jag instämmer till alla delar i hvad Herr vice ordföranden i Lag-Utskottet yttrat. Jag kan icke neka att den diskussion, som sistlidne Onsdag fördes här i Kammaren rörande detta ämne, föreföll mig rätt besynnerlig. Åtskilliga talare framhöllo då detta lagförslags stora företräden framför nu gällande lag i ämnet, och dessa företräden kunde icke ens bestridas af dem, som skarpast uppträdde mot förslaget. Men enligt de sistnämndes uppfattning har detta förslag det felet, att det icke gifver *allt* hvad de önska. Jag föreställer mig likväl, att litet hvar här vid riksdagen kommit under fund med att i dylika frågor ett brådstörtande att taga steget fullt ut och på en gång söka vinna hvad man åstundar ingalunda befordrar frågornas lyckliga och skyndsamma lösning. Ett annat skäl mot förslaget var att åtskilliga oegentligheter, som vore rådande inom ett af rikets stift, skulle blifva större, om förslaget antoges. Men icke kan det väl vara skäl att helt och hållet förkasta ett lagförslag derför att åtskilliga egendomliga förhållanden förefinnas i ett stift af de tolf, vårt land omfattar. Hvad som dock tycktes vara det förevarande förslagets

Om ändrad lagstiftning (angående tillsättning af presterliga tjänster.)
(Forts.)

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

kardinalfel var att man misstänkte, att det möjligen skulle kunna bifallas af kyrkomötet, något som ock af några talare framhölls såsom mindre önskligt. Mig förekommer det således som om man ville att Andra Kammaren i kyrkolagstiftningsfrågor endast skulle fatta sådana beslut, om hvilka man med temlig visshet på förhand kunde förutsätta, att de icke skulle af kyrkomötet godkännas. Men äflas man att fortgå på denna väg, fruktar jag, att det icke blir kyrkomötet, som i sista hand får uppbära ansvaret för att intet blir åtgjordt i kyrkolagstiftningsfrågor, utan att det blir Riksdagen och specielt i detta Andra Kammaren, som kommer att drabbas af detta ansvar.

Man har äfven talat om att, i fall denna Kammare af försigtighet bifölle det lagförslag som nu föreligger, sedan den helt nyligen påyrkat upphälfvandet af kyrkomötets vetorätt, detta skulle kasta ett skimmer af löje öfver Kammaren. Förkastar nu Andra Kammaren åter det förevarande lagförslaget, så skall detta helt visst icke breda något skimmer öfver Kammaren, hvaremot jag befarar, att den föreställningen lätteligen skulle kunna göra sig gällande i landet, att detta beslut fattats under ett anfall af dåligt lynne; men jag hemställer, huruvida det vore förenligt med Kammarens värdighet att utsätta sig för ens skenet af en misstanke derom, att något dess beslut skulle på sådan grund kunna tillkomma.

För min del yrkar jag bifall så väl till den nu föredragna paragrafen som till de öfriga.

Herr Rydin: Om till grund för det nu förevarande lagförslaget låge en Kongl. proposition, så hade de herrar rätt, som påstått att frågan förfallit. Men så är icke förhållandet, ty Utskottet har afgifvit föreliggande utlåtande i anledning af åtskilliga motioner, som blifvit inom Kammaren väckta. Det är därför en gifven sak, att vi med hänsyn till det förhållande, i hvilket Kammaren står till Medkammaren, bör fatta beslut öfver hvarje särskild paragraf. Vi böra antingen antaga eller förkasta de olika paragraferna, allt efter som vi anse dem lämpliga eller icke lämpliga, och sedan öfverlemnna åt Lag-Utskottet att inkomma med antiügen ett sammanjemkningsförslag eller ett betänkande om att frågan förfallit. På den punkt, frågan nu står, är det möjligt för Utskottet att sammanjemka de stridiga besluten, och det är därför af vigt att Utskottet får kännedom om Kammarens åsikter rörande förslagens samtliga paragrafer. Dessutom ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet derå att, då denna fråga är en fråga som står på dagordningen, det äfven är af vigt för regeringen att få reda på Kammarens åsikter i förslagens särskilda delar. Då detta lagförslag berörer så viktiga punkter som en förändring af konsistoriernas rätt att uppgöra förslag, hvarigenom de band, som för närvarande trycka konsistorierna vid förslags upprättande, komma att borttagas, äfvensom åtskilliga andra förbättringar i afseende å prestvalsförordningen, så frågas om det icke är skäl att för det fall, såsom man hoppas, regeringen kommer att taga initiativet i frågan, Kammaren fattar beslut i hvarje särskild punkt, på det att Kammarens ställning i frågan måtte blifva för regeringen fullt klar.

På dessa skäl yrkar jag i likhet med Herr Wieselgren bifall till den föredragna paragrafen och förbehåller mig frihet att framdeles, när frågan återkommit från Utskottet, yttra mig huruvida den bör anses hafva förfallit eller Kamrarnes stridiga beslut kunna sammanjemkas.

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Herr Smedberg: Det skulle efter min mening se något besynnerligt ut, om Kammaren afsloge 1:sta §:n i förslaget, sedan den godkändt dess 27:de §. mot hvilken man eljest hyste de största betänkligheterna. Jag tror icke heller att lagförslaget fallit därför att Kammaren afslagit 26:te §:en. Ännu återstår nemligen behandlingen af andra punkten i Utskottets betänkande, och Kammaren kan i afseende å denna punkt fatta ett sådant beslut, att derigenom möjliggöres en sammanjemkning af Kamrarnes stridiga beslut. Jag anser därför att man nu icke bör afklippa all vidare pröfning af lagen, utan att man bör godkänna så väl denna § som ock öfriga ännu icke föredragna §§.

Jag anhåller om bifall till nu förevarande paragraf.

Herr Magnus Jonsson: Jag ber att få till alla delar instämma med Herr Rydin och endast göra ett tillägg. Då man vet att i hela landet förefinnes en allmän klagan och ett allmänt missnöje öfver våra presterliga befordringslagars bristfällighet, så hemställer jag om det icke är skäl att åtminstone diskutera förslaget paragraf efter paragraf, på det att man för framtiden må veta Kammarens åsikter beträffande de olika paragraferna. Jag tror att detta åtminstone kan leda till frågans lösning i en framtid, om man än icke skulle hafva förhoppning att för närvarande kunna åstadkomma någon sammanjemkning. För min del hyser jag likväl icke någon misstro dertill, emedan jag är förvissad om att Kammaren har öppen rätt att fatta beslut i afseende å andra punkten i Utskottets betänkande. Om Kammaren icke funnit sig belåten med den röstgrund, som Utskottet tillstyrkt, men Kammaren deremot skulle vilja ingå på Herr Smedbergs förslag, så är Kammarren, enligt min tanke, icke oberättigad att fatta beslut i den rigtningen.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr E. G. Boström: Den ärade talaren på östgötabänken ansåg att frågan om man skulle fortgå att diskutera lagförslagets återstående paragrafer berodde derpå, huruvida de skäl, som talade för bifall till förslaget, vore större än de, som talade för afslag, och han fann de förra skälen starkare än de senare. Jag tillåter mig dock fästa uppmärksamheten å att frågan helt enkelt är af en formel beskaffenhet. Frågan är nemligen endast den: har lagförslaget fallit eller icke genom det beslut, Kammaren fattat i afseende å 26:te paragrafen? För min del tror jag att förslaget fallit. Herr Rydin erkände det äfven i en viss mån. Han påstod nemligen att, om till grund för lagförslaget legat en Kongl. proposition, det borde anses hafva förfallit, men att så icke skulle vara förhållandet nu, då det grundade sig på enskild motion. Jag hemställer emellertid om det är någon

Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)

skilnad mellan ett af Lag-Utskottet framlagdt förslag, som tillkommit på initiativ af Kongl. Maj:t, och ett sådant som grundar sig på enskild motion. Dessutom tillåter jag mig erinra om att man alltid förut ansett ett lagförslag, som man i en eller annan punkt afslagit, derigenom i sin helhet hafva förfallit.

Jag vidblir mitt yrkande om afslag å nu föreliggande paragraf.

Herr C. Carlsson instämde med Herr E. G. Boström.

Herr Wieselgren: Jag är förekommen af den näst föregående talaren i att i en viss punkt bemöta Herr Rydins anförande. Ett lagförslags ställning till Kammaren kan omöjligen bero derpå, huruvida Kongl. Maj:t framlagt detta förslag eller icke. En lag fordrar en bestämd inre kontinuitet, och den ena delen i ett lagförslag står icke i ett så lösligt samband med förslagets andra delar, att man kan bifalla somligt och förkasta annat och så förklara de godkända §§ utgöra den lag, man antagit. Icke egenskapen af Kongl. proposition utan af inre organisk enhet fritager, efter min mening, hvarje lagförslag från att kunna stympas — men ändå till återstående delar anses såsom antagen lag.

Om den värde talaren på linköpingsbänken fattade diskussionen här i Onsdags, så som han nu sagt, så tror jag att han icke rätt uppfattat frågas kärnpunkt. Det bör enligt min uppfattning omöjligt kunna antagas, att Andra Kammaren skulle hafva fattat sitt beslut i ett anfall af mer eller mindre godt eller dåligt lynne, ty frågan gäller något derför allt för viktigt. Det har nemligen visat sig, att den episkopala uppfattningen i vissa viktiga punkter inom kyrkolagstiftningen står i strid med den uppfattning församlingarne derom hysa; och då nu båda parterna, så väl biskopsmakten i kyrkomötet som församlingmakten, representerad inom Riksdagens Andra Kammare, å ömse sidor hafva veto i kyrkliga lagstiftningsfrågor, så har frågan nu kommit i den ställning, att det gäller att afgöra hvilkendera af dessa båda parter som skall gifva vika för den andra, hvilkendera parten som skall gifva den andra rätt. Deri ligger, så vidt jag förstår, att bedöma den frågas kärnpunkt.

För min del vill jag gerna medgifva, att episkopalmakten har stora anspråk på aktning och vördnad från församlingarnes sida; men jag tror dock, att om den förra icke har andra skäl att motsätta sig den ursprungligen i 27 § föreslagna, efter min uppfattning synnerligen maktpåliggande bestämmelsen om fjerde mans kallelserätt äfven vid komministraturer, än farhågan att genom sådant utsträckande af församlingarnes kallelserätt möjligheten att bereda framtida försörjning åt präster, som icke förstätt tillvinna sig församlingarnes förtroende, skulle betagas stiftsstyrelserna, så må man icke med skäl kunna beskylla de 81 i Riksdagens Andra Kammare, som ju företrädesvis böra föra församlingarnes talan, att vid fattandet af sitt beslut i detta ämne hafva regerats af "dåligt lynne". Ingen här har ju heller förnekat det billiga i församlingarnes för icke längesedan af både Kongl. Maj:t och Riksdagen såsom berättigade erkända anspråk — och vid

sådant förhållande synes mig kunna med fog krävas, att episkopaterna gifva efter för oss. Nu har emellertid Kongl. Maj:t redan för fyra år sedan gifvit vika för kyrkomötet. Första Kammaren har också gjort det; det återstod i Onsdags att se, huruvida jemväl församlingarnes närmaste målsman, Andra Kammaren, skulle falla undan. Hvad angår bestämmelserna i 27 § skedde så ock. Icke tilltror jag mig ännu att med full visshet afgöra, huruvida detta Andra Kammarens beslut häntyder på någon förändrad kyrkopolitisk uppfattning inom Kammaren, eller om andra bevekelsegrunder dertill bidrogo; men om det föra alternativet är det rätta, kan man möjligen ega fog att i minnet återkalla det yttrande, i hvilket borgare och bönder vid ett kritiskt tillfälle för mer än 350 år sedan gäfvu luft åt en stämning i motsatt väg: "Sverige", sägas de hafva yttrat, "har af ålder varit ett konungarrike och icke något biskopsdöme". Om nu dock "statsmakterna" för fridens skull öfverlåta bestämmelserätten inom den kyrkliga lagstiftningens område åt biskopsmakten inom kyrkomötet, och må hända äfven Andra Kammaren instämmer i den åsigt, som en teologie professor vid ett af rikets universitet nyligen uttalat i den första föreläsning han i sagda egenskap höll och sedermera i pressen framlagt för den läsande allmänheten — den nemligen att det är ett oförlätligt fel i kyrkolagstiftningen, att kyrkans styrelse ej blott lemnats åt, utan äfven bibehållits hos *nödbiskopen*, d. v. s. konungen — en nödfallsåtgärd, som man bort vara angelägen om att häfva — och Kammaren därför ock i sin mån känner sig böra öfverlemnna kyrkostyrelsen åt de rätta biskoparne, så återstår för mig, som härom hyser en annan tanke, icke annat än att lifligt önska att biskopsväldet måtte blifva så gagneligt som möjligt för svenska kyrkans utveckling.

För min del har jag stått och står ännu fortfarande på den ståndpunkt, att jag anser enda villkoret för svenska statskyrkans fortfarande bestånd och kraftiga utveckling ligga i ett oförtöfvadt utvidgande af församlingarnes lagbundna sjelfstyrelserätt. Just derigenom skall man efter min öfvertygelse förmå inom dem åvägbringa det större intresse för, det kraftigare införlifvande med kyrkan, hvarigenom dennas äfven yttre upprätthållande kraftigare betryggas, än om man lägger makten i händerna på än så aktningvärdade embetsmyndigheter eller stiftsstyrelser, hvilka nu allt mera komma till korta gent emot de religiöst lifaktiga, men därför ock öfver för snåft uppdragna gränser lätt skenande krafter, som i våra dagar utgöra en ganska stark och beaktansvärd insats inom församlingarne.

Om den ärade östgötarepresentanten skänker något vitsord åt hvad jag nu vågat uttala, vågar jag också hoppas att han, om möjligt, icke skall frambärda i den icke endast för mig utan äfven för ett stort antal andra af Kammarens ledamöter nedsättande föreställningen, att vi i så allvarsamma frågor som denna skulle fatta våra beslut på grund af ett för tillfället mer eller mindre dåligt lynne.

Herr Ekenman: I den siste ärade talarens anförande fann Kam-maren ytterligare bekräftelse derpå, att han icke tycker om denna

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

Om ändrad lagstiftning angående tillsättning af prästerliga tjenster.
(Forts.)

lag och icke kyrkomötet heller, äfvensom att han gärna vill bibringa Kammaren samma åsigt, som den han sjelf hyser i detta afseende.

Jag skall deremot bedja att få tala om hvad till saken nu egentligen hörer och det är ju den formella sidan deraf, enär icke någon af de talare, som uppträdt under diskussionen, haft något att anmärka mot föredragna paragrafens innehåll, utan endast ifrågasatt Kammarens befogenhet att till hufvudsaklig behandling företaga lagförslaget, sedan en annan paragraf i detsamma blifvit afslagen.

I det afseendet vill jag i Kammarens minne återföra hvad som beträffande föredragningen af denna lag i Onsdags beslutades, att nemligen, med godkännande af Herr Anders Perssons förslag, öfverläggningen skulle få omfatta lagförslaget i dess helhet, men beslut fattas paragrafvis, dock så att till afgörande skulle först föredragas § 27, dernäst § 26 samt derefter i ordningsföljd, med början af § 1, samt slutligen ingressen till lagen; äfvensom att, för den händelse lagförslaget skulle i vissa delar komma att af Kammaren återförvisas, Lag-Utskottet skulle lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de paragrafer, hvilka kunde komma att blifva med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunde föränledas. Kammaren torde således finna, att den egentliga punkt, under hvilken hela lagen skulle diskuteras, var hänvisad till 27 §. Denna paragraf blef af Kammaren godkänd med 85 röster mot 81. Huru skall man då kunna påstå, att i formelt hänseende den omständighet, att 26:te paragrafen afslogs, skulle lägga hinder i vägen för Kammaren att i enlighet med dess en gång fattade beslut fortsätta lagförslagets handläggning. Någon absolut omöjlighet för en sammanjemkning föreställer jag mig icke heller finnes. Ty om Kammaren, såsom Herr Smedberg här framhållit, antager eller återremitterar hans motion, så finnes en basis, på hvilken skulle kunna å nya byggas ett förslag. Här är således något som man åtminstone bör försöka sig på; och det synes mig lojalt att lemna Lag-Utskottet tillfälle att försöka framlägga förslaget i en ny, för Kammaren mera behaglig form.

Jag tillåter mig yrka bifall till paragrafen.

Herr Rydin: Med anledning af hvad ett par föregående talare anfört derom att man i Kamrarne skulle på enahanda sätt behandla Kongl. Maj:ts propositioner och lagförslag, tillkomna på grund af enskilda motioner, ber jag få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att en Kongl. proposition måste antingen antagas eller förkastas i sin helhet, då deremot beträffande enskilda motionärers förslag Lag-Utskottet eger frihet vidtaga alla förändringar, som äro möjliga, så väl uti hvad motionen afser som uti den gällande lagstiftningen.

Lag-Utskottet har sjelf visat att nu ifrågavarande lagförslag sönderfaller i tre hufvuddelar, den första om upprättande af förslag till prästerliga tjenster, den andra om kallande af fjerde profpredikant och den tredje om rösträtten. De två senare frågorna blefvo redan i Onsdags afgjorda; återstår således nu att afgöra, hvilka förändringar som böra vidtagas i nu gällande lagstiftning rörande sättet för upprättande

af förslag. Jag anser det vara af vigt, att Kammaren nu fattar sitt beslut jemväl också i detta hänseende. Sedermera tillkommer det Lag-Utskottet att tillse, om några jemkningar kunna ske mellan den nu varande lagstiftningen och antingen det af Första Kammaren fattade beslutet eller den af Herr Smedberg väckta motionen, om denna Kam-mare skulle besluta i enlighet dermed.

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

Herr Sjöberg: Jag delar den uppfattning, som flere af Kam-marens ledamöter redan uttalat, att förslaget bör till fullo och i alla återstående delar genomgås. Jag omfattar denna mening så mycket hellre, som jag anser det skulle vara synnerligen oklokt, för att icke säga lättsinnigt, om Kammaren komme att besluta sig för att förkasta lagen icke allenast i de delar, som behandlats, utan äfven i dem, hvilka ännu icke pröfvats. Det bör nemligen vara för Kammarens egen skull af vigt, att kyrkomötet erfar, hvad Kammaren i de särskilda delarne funnit för godt att godkänna eller icke godkänna. Det kan ju alltid vara en ledning för kyrkomötet, då det framdeles kommer att hand-lägga frågan. Snart stundar ett kyrkomöte, och man skulle kunna vänta, att derifrån komme antingen genom regeringens eller kyrko-mötets egen åtgärd ett initiativ, ledande till hvad förmodligen de allra fleste i denna församling eftersträfvat, nemligen att få en lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, som är bättre än hvad vi nu i det afseendet ega. Det är visserligen sant, att uti en ganska vigtig punkt, 27 §, Kammaren — dock med knapp majoritet — fattat ett beslut, som, enligt min uppfattning, står i strid med ett befutligt grundlags-bud; men det låter ju tänka sig, att äfven kyrkomötet kan komma att dela den uppfattning, som minoriteten i denna Kammare rörande sagda paragraf uttalat; och jag fruktar heller icke så mycket för det af Herr Wieselgren framhållna episkopala inflytandet, hvilket förmenas skulle leda derhän, att kyrkomötet skulle komma att lemna Riks-dagens önskingar utan afseende.

Det synes mig således vara i alla afseenden riktigt, att diskus-sionen i alla de särskilda punkterna kan lugnt fortgå med uttolknin-gar, äfven med fara af att, likasom vid sammanträdet i Onsdags var händelsen, några så kallade förtolkningar må komma att ega rum. Allt nog, några särskilda anmärkningar hafva icke blifvit gjorda mot första paragrafens innehåll, och jag kan för min del icke finna, att några annärkningar böra kunna mot densamma göras. Derför instämmer jag ock med dem, hvilka yrkat, att paragrafen måtte bifallas.

Vi hafva sedermera i det följande några vigtiga principfrågor, och äfven dessa förtjena på de skäl jag anført att af Kammaren be-handlas utan allt afseende derpå, huruvida diskussionen derigenom blir mycket lång. Ty i denna Kammare har ju, efter hvad erfarenheten åtminstone hittills ådagalagt, icke yppats någon fruktan för aftonplena; och därför synes det mig ock, att vi kunna fortfara att med lugn tala om saken och ordentligt sluta, såsom vi börjat.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, godkände Kammaren den under föredrag-ning varande paragrafen.

Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)

§ 2.

Godkändes.

Beträffande § 3 yttrade

Herr Wieselgren: I denna paragraf beröres den gamla tviste-frågan om presterskapets så kallade indigenatsrätt. Jag har redan förut vid åtskilliga tillfällen uttalat min åsigt i den frågan och skall nu icke besvara Kammaren med något slags upprepande deraf. Men då i Onsdags afton punkten berördes, invändes såsom ett skäl mot indigenatsrättens borttagande, att det skulle kunna inträffa starka rusningar från ett stift till ett annat. Om jag än icke tror på befogenheten af denna farhåga, skall jag dock icke yrka bifall till något förslag om upphäfvandet af sagda rätt; jag vill deremot taga mig friheten framlägga ett förmedlingsförslag, deri jag underställer Kammarens pröfning, huruvida det icke kan vara skäl att åt församlingarne vindicera rättigheten att kalla prest, oberoende af det stift han tillhör. Då synes mig invändningen om faran af en möjlig presterlig folkvandring icke vidare ega fog; och icke heller har jag i min makt att utfundera någon annan fara, som skulle kunna blifva följden af att församlingen tillerkändes en sådan kallelserätt. Jag tager mig därför friheten föreslå, att 1 mom. af 3 § måtte erhålla följande förändrade lydelse: — "Till presterlig tjänst njute prest befodringsrätt endast inom det stift, han tillhör, der han ej, på sätt i 27 § sägs, af församlingen till den tjänst kallats, eller ock vidsträcktare rätt genom denna lag eller särskildt af Konungen honom meddelats." Härvid tillåter jag mig fästa herrarnes uppmärksamhet derpå att, i händelse detta förslag antages, måste Lag-Utskottet begagna sin vid beslutet om föredragningsättet medgifna rätt att föreslå deraf nödvändigjord ändring i lydelsen af 27 § 4 mom., der i så fall orden "på grund af 3 § eller eljest" måste utgå.

Herr Anders Persson: På de skäl jag anförde vid Kammarens senaste sammanträde skulle jag helst önskat indigenatsrättens fullständiga upphäfvande. Jag vill dock förklara, att jag gerna går in på det af Herr Wieselgren nu framlagda förslag om indigenatsrättens begränsning, och förenar mig därför i det af honom framställda yrkande. Detta förslag är, som Herr Wieselgren nämnde, ett förmedlingsförslag, som länder församlingarne till fördel i fråga om denna så kallade indigenatsrätt, och lika med honom anser jag de vådor, som så väl inom kyrkomötet som af åtskillige talare här i Kammaren förespeglats i afseende på uppkommandet af en rusning från det ena stiftet till det andra, genom det nu framlagda förslaget vara undanröjda.

Herr Lyth: Ehuru icke heller jag kan inse något giltigt skäl, hvarför presterskapet i olikhet mot alla andra embetsmannaklasser hos oss skall vara inskränkt till ett visst område såsom verknings-

krets, och då dessutom vissa klasser bland presterna, såsom hofpredikanter, krigsprester, lärare vid läroverken m. fl., redan hafva rätt att söka anställning inom olika stift, och jag därför icke skulle hafva någonting emot att afslå hela paragrafen, är jag dock benägen att gå in på det förmedlingsförslag, som af Herr Wieselgren nu blifvit framställt.

Om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Herr Thomasson: Jag skall till en början söka tillgodogöra mig den tillrättavisning, som en talare på göteborgsbänken fann lämpligt att gifva mig. Jag ber dock att få upplysa honom, att jag icke hör till dem som vända Kammaren ryggen; och om jag vändt den ärade talaren ryggen, så må det ursäktas mig, med hänsyn till vår olika ställning här i Kammaren, jag menar läget af den plats jag för närvarande intager i förhållande till hans.

Hvad nu beträffar sjelfva saken, så är det bekant, att skälen, hvarför kyrkomötet så envist motsatt sig borttagandet af den ännu kvarstående delen af indigenatsrätten, voro i första rummet att derigenom det så förderfliga och mycket öfverklagade transportsökandet skulle komma att än ytterligare ökas, och vidare att derigenom skulle ytterligt försvåras, om icke alldeles omintetgöras, den kontinuitet uppsigten öfver prestens lära och lefverne, som kyrkomötet anser så nödvändig, och kyrkostyrelsen skulle då icke längre ega den närmare och personliga kännedom om presterskapet i stiftet, som erfordras för att vid uppsättandet af förslag kunna fästa behörigt afseende vid de sökandes allvar och nit i tjensten. En annan olägenhet af indignatsrättens upphäfvande har man velat se deruti, att en prest som komme långväga ifrån skulle få svårt att så som sig borde sätta sig in i förhållandena på den ort, dit han blifvit förflyttad. Jag skall låta dessa skäl väga hvad de kunna; mig hafva de icke kunnat öfvertyga om nödvändigheten af indigenatsrättens bibehållande. Men då den ärade motionären, hvars förslag Utskottet nästan oförändradt upptagit, icke velat för sin del sätta förslaget framgång på spel genom att ifrågasätta indigenatsrättens upphäfvande, så har Utskottet icke ansett sig böra gifva honom efter i varsamhet. Jag är nästan rädd att här tala om Utskottets varsamhet; jag skulle nemligen derigenom återigen kunna uppkalla talaren på göteborgsbänken, han skall kanske uppträda lika teatraliskt och patetiskt som härom aftonen och beskärma sig öfver Lag-Utskottets försigtighet, som han så ärligt öfversatte med fruktan eller farhåga hos Utskottet att komma i kollision med kyrkomötet. Nej, Herr Wieselgren, Utskottet består af praktiskt folk; vi äro inga fantastaster, utan vi böja oss för nödvändigheten och vilja icke sätta på spel en nyttig reform endast för nöjet att få opponera och opinera emot lagligen bestående myndigheter, de må nu heta kyrkomöte eller regering. På det förslaget icke må alldeles sönderstyckas, anhåller jag därför, att Kammaren måtte antaga Utskottets förslag. Det af Herr Wieselgren framställda är alldeles nytt, och jag har icke haft tillfälle att sätta mig in i detsamma, hvadan jag befarar, att det möjligtvis ej låter sig sammanjemka med Första Kammarens redan fattade beslut, och att sålunda genom dess antagande hela denna för försam-

Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)

lingarne så viktiga fråga skulle för denna gång falla. Jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Herr Wieselgren: Det förvånade mig visserligen icke så litet, att den siste talaren kunde såsom en "tillrättavisning" rubricera mitt lilla skämt med hans vana att vända ryggen åt större delen af Kammarrens ledamöter, när han yttrar sig från talareplatsen; men det som ännu mer förvånade mig var, att min eljest så humane och ärade vän kunde i vedergällning för denna s. k. tillrättavisning anse sig böra bestå mig en så glad lexa, som den han sedermera serverade. Jag skall dock bedja att få inskränka mitt svar till det tillkännagifvandet, att jag är fullkomligt viss att, så fort hans "dåliga lynne" lagt sig, vår gamla vänskap skall visa sig orubbadt bestå, i trots af detta hans oscillerande på gränsen af det inom ett parlamentariskt samspråk passande.

Herr Sjöberg: Jag hemställer, om icke diskussionen möjligen kunde fortgå utan några personliga anspelningar. Äfven jag till exempel skulle kunna hafva lika goda skäl som Herr Wieselgren att beklaga mig öfver, att Lag-Utskottets ärade vice ordförande, när han senast hade ordet, vände ryggen åt mig, men det förlåter jag honom gerna.

Hvad nu sjelfva saken angår, vill det synas mig, att Herr Wieselgrens förslag har företräde framför Utskottets; och som denna Kammarrens bifall till det förra förslaget i alla fall icke komme att omöjliggöra en sammanjemkning emellan Kamrarnes olika beslut i denna del, anser jag det vara både klokt och riktigt, att Kammarren antager detsamma. De skäl, som från kyrkomötets synpunkt blifvit anförda för olämpligheten af att medgifva presterna en friare ansökningsrätt, kan jag för min del icke fatta. Det är väl sant, att de så kallade lokala förhållandena spela en ganska viktig rol här i verlden, men af samma skäl borde det väl då äfven vara olämpligt att till exempel en domare, hvilken under en längre tid vistats i Norrland, blefve förflyttad till någon af de sydligare provinserna, eller tvärt om. Jag föreställer mig emellertid, att en person med nit och duglighet icke skall behöfva så synnerligen lång tid för att sätta sig in i de antydda förhållandena; och hvad den disciplinära myndigheten öfver presterna beträffar, tager jag för gifvet att, när en prestman söker sig från ett stift till ett annat, han är så dokumenterad i det stift, han vill lemna, att tillräcklig ledning finnes för stiftstyrelsen i det andra stiftet för att kunna pröfva hans lämplighet till den sökta befattningen, äfvensom att denna styrelse mycket väl skall sedermera kunna utöfva den tillsyn öfver honom, som är behöfzig.

Jag hemställer om bifall till Herr Wieselgrens förslag.

Herr Lyth: Om jag icke hörde miste, yttrade Lag-Utskottets vice ordförande att hufvudsakliga skälet, hvarför man icke vill borttaga indigenatsrätten, vore det, att uppsigten öfver presternas lära och lefverne derigenom skulle försvåras, om icke rent af omöjliggöras. Jag frågar då den ärade vice ordföranden, huru det kan gå för sig att

folkskolelärarne, som dock utgöra en mycket talrikare embetsmannaklass än presterna, hafva tillåtelse att söka befattningar öfver hela riket, oaktadt det torde vara lika viktigt att hålla reda på deras lära och lefverne som på presternas. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten uppå att denna uppsigt öfver presterna, för hvars skull indigenatsrättens bibehållande skulle vara så nödvändigt, gäller nästan uteslutande landsbygdens prester. Men för min del kan jag icke fatta, hvarför dessa mera än andra skola på detta sätt vara inskränkta inom vissa geografiska rāmärken, hvilket någon gång kan hafva till följd, att de äfven på samma gång instängas inom vissa andliga rāmärken, till skada för deras verksamhet och sjelfständiga utveckling. Jag ber ännu en gång få instämna uti Herr Wieselgrens förslag.

Om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Herr Hedlund: Det synes mig att Herr Wieselgren har funnit en lycklig utväg att lösa denna ganska svåra fråga. Den är icke så svår, i och för sig betraktad, utan svårigheten består uti att få den löst på ett sätt, som äfven kan tillfredsställa vårt kyrkomöte. Det skulle vara rätt besynnerligt, om kyrkomötet icke skulle kunna antaga paragrafen, sådan den blifvit af Herr Wieselgren formulerad.

I denna formulering beröres den viktiga grundsatsen om församlingarnes kallelserätt, hvilken spelar i vissa andra länders kyrkor en så betydande rol, att teologisk examen icke berättigar till prestvigning, förr än dertill kommer någon församlings kallelse att fungera såsom prest. Hos oss åter hänga examen och prestvigningen nästan omedelbart tillsamman, oberoende af om prestkandidaten fått någon församlings kallelse. Här komma de unge prestmännen till det stift, inom hvilket de hafva indigenatsrätt, och blifva af konsistorium skickade än till den ene än till den andre sjuklige eller eljest orkeslöse kyrkoherden, utan att församlingen har minsta talan i fråga om valet af denne sin så kallade själasörjare, hvilken dock under en lång tid skall verkställa alla kyrkliga förrättningar inom församlingen. Församlingen sjelf står alldeles utanför och har ingen bestämningsrätt i fråga om själavården i detta hänseende. Det vore väl icke för mycket, om församlingens kallelserätt fick göra sig gällande äfven på detta område. Men åtminstone borde denna rätt alltid få utöfvas, då det är fråga om val af ordinarie kyrkoherde; och om församlingen då kastar sina blickar på en prest utom stiftet, så tror jag icke att detta kan kränka hvarken kyrkans rätt eller den hänsyn man vill taga till de gamla presternas försörjning genom erhållande af nya, mera gifvande befattningar.

Icke blott ur synpunkten af klokhet utan äfven för häfdande i någon mån utaf församlingens kallelserätt vill jag därför gerna vara med om att antaga denna paragrafen, sådan den af Herr Wieselgren blifvit formulerad.

Häruti förenade sig Herr *O. B. Olsson*.

Herr Sven Nilsson: Det var med anledning af ett yttrande af Lag-Utskottets vice ordförande, som jag begärde ordet. Jag tyckte

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

det var något besynnerligt, att han kunde påstå, att det vore omöjligt att sammanjemka Utskottets förslag med det förslag, som Herr Wieselgren formulerat, helst han i dag vid början af öfverläggningen om lagförslaget yttrade, att det icke vore omöjligt att sammanjemka de båda Kamrarnes olika beslut om § 26, som af Första Kammaren blifvit bifallen och af Andra Kammaren afslagen. Jag tror för min del att en sammanjemkning emellan ett förslag, sådant som det af Herr Wieselgren formulerade, och Utskottets bör kunna ega rum, men att sammanjemka de olika meningarne i ett sådant fall, der den ena Kammaren besluter afslå ett Utskottets förslag, tror jag deremot vara omöjligt. Jag föreställer mig alltså att Utskottet, om det har god vilja, skall kunna sammanjemka sitt förslag med det af Herr Wieselgren framlagda. För min del anser jag att, genom Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande § 26, hela lagförslaget vid denna riksdag förfallit, och således tjenar ett bifall till Herr Wieselgrens förslag till intet annat än en opinionsyttring i frågan. Jag vill likväl, i likhet med den föregående talaren, icke förhindra Utskottet från att försöka en sammanjemkning; på de skäl jag nu anfört yrkar jag bifall till Herr Wieselgrens förslag.

Herr Thomasson: Jag vill blott med anledning af Herr Sven Nilssons yttrande fästa uppmärksamheten derå, att jag icke sade, att det var omöjligt för Lag-Utskottet att åstadkomma en sammanjemkning med Herr Wieselgrens förslag, utan jag sade att, då förslaget vore nytt och man icke hunnit taga närmare kännedom om detsamma, detta förslag möjligen kunde innebära svårigheter för Utskottet att åvägbringa en sammanjemkning. Således har jag icke gjort mig skyldig till den motsägelse, som Herr Sven Nilsson lade mig till last.

Herr Lyth bad mig besvara ett af skälen, som blifvit anförda för indigenatsrättens bibehållande. Jag vill dervid fästa hans uppmärksamhet derpå, att de skäl, jag nyss androg, anförde jag icke såsom mina egna, utan såsom kyrkomötets, hvars uppfattning i denna sak jag icke vill försvara, hvilket desto tydligare framgick deraf, att jag tillade att dessa skäl icke öfvertygat mig.

Herr Anders Persson: Jag skall bedja att få återupprepa hvad jag vid sammanträdet i Onsdags afton sökte fästa i Kammarens minne. Af rikets 1,339 pastorat finnes icke det ringaste hinder för halfva antalet att få präster från andra stift än de till hvilka dessa höra. Vid sådant förhållande återstår det för de herrar, som förfäktat indigenatsrättens bibehållande, att besvara en fråga: Om det är nödvändigt att bibehålla denna indigenatsrätt i halfva antalet af församlingarne i riket, hvarför bör icke detsamma gälla äfven för den andra hälften? Är det nödvändigt att bibehålla denna rätt med hänsyn till den mycket omordade lokalkännenheten, så bör otvivelaktigt denna nödvändighet förefinnas inom alla församlingar och icke ensamt inom någon viss del deraf.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren godkände den förevarande paragrafen med den förändring af dess 1 mom., som

Herr Wieselgren föreslagit; i följd hvaraf Kammaren för sin del beslutit, att nämnda moment skulle erhålla följande lydelse:

“Till presterlig tjänst njute prest befodringsrätt endast inom det stift, han tillhör, der han ej, på sätt i 27 § sägs, af församling till den tjänst kallats, eller ock vidsträcktare rätt genom denna lag eller särskildt af Konungen honom meddelats.“

Om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

§§ 4—25 och 28—40:

Godkändes.

Efter uppläsning af § 41 anförde

Herr Anders Persson: För min del kan jag icke godkänna 2:a mom, af den föredragna §:n, men jag skall icke tillåta mig att nu återupprepa de skäl, som jag anförde, då Kammaren behandlade 27 § i nu föreliggande förslag, emedan min åsigt i detta fall är fullkomligt känd, och motiven till densamma återfinnas i min vid Utskottets betänkande fogade reservation. Herrarne se deraf, på hvilken ståndpunkt jag befinner mig, och jag skall därför nu endast anhålla om att Kammaren behagade afslå 2 mom. af 41 §.

Herr Hedin: Jag instämmer med den föregående talaren och anhåller, att Kammaren af ömhet mot grundlagens helgd måtte afslå 2:dra momentet af nu föredragna 41 §. I § 30 af Regeringsformen heter det: “Konungen eger att, på det sätt förr öfligt varit, tillsätta kyrkoherdebeställningar i regala pastorater. De så kallade konsistoriella gäll vare vid deras valrätt bibehållna.“ Valrätt betyder här icke rösträtt, eller rätt att rösta på de eller de personer, af hvilka man önskar att en utnämnes, utan det betyder materielt, om också icke i formen, precis detsamma som utnämningrätt, och innebär således att församlingarne äro berättigade att få den nämnd till kyrkoherde, som fått de flesta rösterna. Genom att antaga detta moment upphäfver man genom en kyrkolag, hvad grundlagen stadgar.

Herr Thomasson: Jag kan icke tro, att Kammaren skall finnas benägen att genom ett förkastande af detta moment upprifva det beslut, Kammaren för några dagar sedan fattade rörande § 27 i förslaget. Antagandet af förevarande moment är nemligen endast en fullt riktig konsekvens af nämnda beslut och nödvändigt för att detta beslut skall kunna komma till verkställighet.

Hvad som yttrades rörande det grundlagsvidriga i att antaga den nu föredragna och den 27:de §:en, skall jag icke upptaga tiden med att bemöta, ty den frågan blef tillräckligt grundligt debatterad sistlidne Onsdags afton, och Kammaren har för sin del redan ogillat den åsigten genom att antaga § 27. Jag yrkar bifall till paragrafen i sin helhet.

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

Herr Sven Nilsson: Jag föreställer mig att, om det är — såsom man påstått — möjligt för Lag-Utskottet att kunna sammanjemka de olika meningar, som uppstått emellan Kamrarne i § 26, torde det vara lika möjligt för Utskottet att sammanjemka de olika meningarne, som uppstå Kamrarne emellan, om denna Kammaren afslår det nu föredragna 2:dra momentet. Har Lag-Utskottet lika god vilja i förevarande fall som nyssnämnda, kan det nu icke vara skäl förhindra ett sådant försök, hvilket jag tror vara lättare, sedan Kammaren förut antagit § 27, och jag anser således en sådan sammanjemkning vara för Lag-Utskottet mera möjlig i detta än i förut uppgifna fall. Jag instämmer med dem, som yrka afslag å mom. 2 i § 41.

Herr Hedin: Jag skall bedja att få erinra mot hvad den ärade vice ordföranden i Lag-Utskottet sagt, att Kammarens beslut rörande § 27 icke såsom en nödvändig konsekvens medför, att Kammaren äfven skall besluta antaga mom. 2 i nu föredragna paragraf. Kammaren hade många andra saker att besluta om vid § 27, än hvad momentet 6 i densamma innehåller, nemligen alla de föregående fem momenten, och derpå har Kammaren lagt vikt vid antagande af § 27. Men icke har Kammaren derigenom bundit sina händer, så att den nu icke skulle kunna vidtaga den ändring i den föredragna paragrafen, som med hänsyn till grundlagen kan erfordras.

Herr Magnus Jonsson: Jag skall endast bedja att få framhålla, att Kongl. Maj:t vid 1879 års riksdag framlagt ett likartadt förslag. Och det förslaget gick ännu längre uti nu ifrågavarande hänseendet än det nu föredragna, ty i händelse man ville kalla fjerde profpredikant i konsistoriella församlingar, skulle församlingarnes valrätt förvandlas till regal. Detta förslag var af kyrkomötet antaget samt af Högsta Domstolen gilladt och af Första Kammaren godkänt. Under sådana förhållanden synes det mig vara något besynnerligt, att en viss fraktion af denna Kammare skall påstå och hålla så strängt på, att det är grundlagsvidrigt att fatta ett sådant beslut, som antagandet af § 41 innebär. Jag kan för min del icke tro att så är. Vore detta stadgande grundlagsvidrigt, skulle väl åtminstone Högsta Domstolen hafva gjort en anmärkning deremot. Jag vill nu endast erinra om hvad jag yttrade här om aftonen, då denna fråga sist var före, att är det grundlagsstridigt, att Kongl. Maj:t i det nämnda fallet får utse kyrkoherden bland dem, som äro på förslaget, så är det ovilkorligen också grundlagsstridigt att få kalla fjerde profpredikant, ty i båda fallen blifver minoriteten ju beröfvad sin rätt. Jag anhåller om bifall till paragrafen i sin helhet.

Herr Hedin: Jag ber att få erinra derom, att Högsta Domstolen icke eger större eller bättre auktoritet i fråga om grundlagstolkning än den, som tillkommer hvarje ledamot af denna Kammare. Hvad angår regeringens förslag år 1879 och en föregående talares yttrande, att detta förslag gick längre än det nu ifrågavarande, så är det så till vida riktigt, att det förra förslaget gick längre i tillökning

af Kongl. Maj:ts makt, men det gick icke längre i fråga om stridighet mot grundlagen, utan i det hänseendet, i det formella, är 1879 års förslag alldeles lika med det, som nu föreligger.

Om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall icke inlåta mig på den frågan, huruvida det nu föredragna momentet är grundlagsenligt eller ej. Jag vill blott säga, att då den 27:de § blifvit af Kammaren antagen, så kan jag, äfven om jag i fråga om den röstat nej, icke finna annat, än att jag är rent af förbunden att rösta för bifall till ifrågavarande moment. 27:de paragrafens 6:te moment lyder nemligen: "Har, då fråga är om konsistoriel kyrkoherdetjänst, prestman till följd af församlingens kallelse blifvit såsom fjärde profpredikant å förslaget uppförd och vid valet stånd under omröstning, skall med tjenstens tillsättande för den gången så förfaras, som i § 41 moment 2 sägs". Detta moment blef i ett föregående plenum efter votering af Kammaren antaget. Det tyckes mig därför icke gå an att stryka 41:sta paragrafens 2:dra moment, då Kammaren i den 27 § redan förklarat att det skall "så förfaras som i § 41 moment 2 sägs." Ätminstone skulle det förra beslutet då komma att se gauska besynnerligt ut. Vore det blott fråga om en ändring af det nu föredragna momentet, så vore derom icke så mycket att säga, ty en sådan skulle kunna göras utan att man derigenom rubbade Kammarens beslut i fråga om den 27 §; men att helt och hållet stryka momentet, tror jag icke låter sig göra. Jag tror därför, att, hur man än röstade i fråga om den 27 §, Kammaren likväl måste bifalla nu ifrågavarande moment, och hvarå jag yrkar bifall.

Herr Anders Persson: Jag vill blott i anledning af den föregående talarens yttrande anmärka, att Utskottet på grund af Kammarens beslut eger rätt att vidtaga de ändringar i förut antagna paragrafer, som kunna blifva en följd af Kammarens beslut i en efterföljande paragraf. Ett bifall till det af mig nu gjorda yrkandet skulle således icke upphäfva 27 § i dess helhet, utan blott det 6 momentet, under det att de öfriga fem skulle blifva oförändrade.

Herr Thomasson: Jag vill blott taga fasta på den föregående talarens senaste yttrande. Han medgaf, att man genom att stryka 41 §:s 2 moment upphäfver 27 §:s 6 moment, som i onsdags af Kammaren antogs.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till det föredragna momentet.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, enligt de meningar som förekommit, dels på paragrafens antagande i oförändradt skick och dels på yrkandet å uteslutning af dess 2 moment; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i anledning hvaraf följande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af prästerliga
tjänster.
(Forts.)

Den, som, i fråga om 41 § i det förslag till lag, angående tillsättning af prästerliga tjänster, som Lag-Utskottet under 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 23 framställt, vill godkänna nämnda § i oförändradt skick, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med godkännande af 1:sta momentet i förevarande §, beslutat, att det deri förekommande 2:dra momentet skall ur lagförslaget utgå.

Omröstningen försiggick och utföll med 98 Ja mot 81 Nej; hvar-
dan Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

§ 42.

Godkändes.

Rörande § 43 yttrade

Herr Jöns Rundbäck: Det är väl bekant, att Riksdagen beslutat och hos Kongl. Maj:t anhållit om upphörande af de s. k. prebendepastoraten, och detta beslut har äfven blifvit af det första kyrkomötet godkänt. Jag behöfver icke här upprepa de talande skäl för en sådan åtgärd, som flerfaldiga gånger blifvit framhållna; och jag vågar tro att Andra Kammaren äfven nu skall vidhålla berörda beslut, och icke lemna någon tillåtelse till att prebendepastoraten må för framtiden fortfara. På grund häraf yrkar jag rent afslag på den nu föredragna paragrafen. Om Riksdagen nemligen nu skulle bifalla densamma, blefve följden den, att vederbörande i anledning af bestämmelserna i denna paragraf anse sig oförhindrade att äfven framgent tillsätta prebendepastorer, på sätt förut skett. Jag tillåter mig erinra om den litliga diskussion, som senast vid näst föregående riksdag egde rum här i Kammaren angående denna fråga. Skulle Riksdagen det oakadt nu bifalla det här föreslagna stadgande, vore dermed ock Riksdagens alla föregående beslut i saken underkända. Jag hoppas därför att Kammaren måtte vidhålla sitt en gång fattade beslut i afseende på prebendepastoratens upphörande, i hvilken händelse den förevarande paragrafen blir helt och hållet obehöfelig.

Herr Talman! Jag yrkar afslag på den nu föredragna paragrafen.

Herr Thomasson: Jag ber att få fästa Kammarens och den siste ärade talarens uppmärksamhet derpå att Kongl. Maj:t genom cirkulärbref den 28 April 1882, med anledning af Rikets Ständers för

längre tid sedan aflåtna skrifvelse, förordnat att hvar och en, som dädanefters utnämndes till innehafvare af embete eller tjenst, hvarmed enligt gällande bestämmelser prebendepastorat vore förenadt, skulle vara skyldig att, om och när Kongl. Maj:t så beslutade, prebendepastoratet afträda mot fyllnad i den med embetet eller tjensten förändade lön till belopp, hvartill inkomsten af prebendepastoratet funnes i lönestat upptagen eller vid löneroglering beräknad. Det är sålunda tydligt att i den mån dessa prebenden blifva lediga, och lönefyllnad anvisas, komma de att upphöra; men till dess sådant skett, är det väl nödvändigt att den bestämmelse kvarstår, som finnes i denna paragraf.

Om ändrad lagstiftning angående tillsättning af presterliga tjänster.
(Forts.)

Jag yrkar således bifall till Lag-Utskottets förslag i denna paragraf.

Herr Östling: Jag hade endast velat lemna samma upplysning, som Lag-Utskottets vice ordförande nyss afgifvit och skall därför afstå från ordet och instämma med honom.

Herr Jöns Rundbäck: Det är alldeles rätt som Herr vice ordföranden i Lag-Utskottet sade, att då de nuvarande innehafvarne af prebendepastoraten lemna desamma, komma prebendena att upphöra. Men detta angifver ju att inga prebenden hädanefters komma att tillsättas; och hvartill tjenar då denna paragraf i lagen? Är det Kongl. Maj:ts mening att detta slags pastorat nu skola i mån af ledighet försvinna, så behöfs ju icke denna paragraf. Således äro vi ju i detta afseende fullt ense, Herr vice ordförande i Lag-Utskottet! Det af Herr Thomasson anförda skälet talar således icke mot mitt förslag, utan snarare tvärt om.

Jag fortfar således att yrka afslag å denna paragraf.

Herr G. Th. Ljunggren: Jag vill endast i anledning af den siste talarrens yttrande erinra, att här är fråga icke blott om prebendepastorat, utan äfven om sådana, i hvilka vederbörande församlingar hafva en särskild rätt att tillsätta prest, hvarföre enligt min åsigt det icke går an att stryka den förevarande paragrafen.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter upptagande af de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen, i öfverensstämmelse med dem, propositioner såväl på antagande af den föreliggande paragrafen, som ock på dess förkastande; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande Ja för den förra meningen. Votering blef begärd samt företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 43 § i det förslag till lag angående tillsättning af presterliga tjänster, som Lag-Utskottet under 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 23 framställt, röstar

Ja;

Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är omförmälda paragraf af Kammaren afslagen.

Omröstningen visade 134 Ja mot 50 Nej, i följd hvaraf paragrafen blifvit af Kammaren godkänd.

§§ 44—46.

Godkändes.

Efter föredragning af lagförslagets *ingress* yttrade

Herr Magnus Jonsson: Då den 26 paragrafen i lagförslaget blifvit af Kammaren afslagen, så hemställer jag att ingressen till lagen måtte blifva till Lag-Utskottet återremitterad, hvarpå jag anhåller om proposition.

Med bifall till Herr Magnus Jonssons yrkande, beslöt Kammaren återförvisa ifrågavarande del af lagförslaget till Utskottet.

Lagförslagets *rubrik* godkändes; hvarefter Utskottets *hemställa*n i *punkten 1* af förevarande utlåtande förklarades vara besvarad genom Kammarens öfver det i samma punkt framlagda lagförslag fattade beslut.

I *punkten 2* hade Utskottet utlåtit sig öfver Herr *J. Smedbergs* motion, N:o 64, deruti var föreslaget: "att Riksdagen, med ändring af nu gällande stadganden angående valrätt och röstberäkning vid prestval, måtte för sin del besluta följande:

1:o. Vid prestval på landet ege, med den inskränkning Kongl. förordningen om kyrkostämma stadgar, en hvar, som till presterskapets aflöning bidrager, rösträtt i förhållande till den afgift, hvarmed han, enligt behörigen godkänd debiterings- och uppbördslängd, till samma aflöning bidrager; och beräknas en röst för afgift af till och med en krona, två röster för afgift öfver en till och med två kronor, tre röster för afgift öfver två till och med tre kronor, o. s. v.; dock att ingen eger utöfva rösträtt för större antal röster än det, som motsvarar en femtiondedel af det röstetal, som, enligt den på grund af uppbördslängden upprättade röstlängden, belöper sig på hela församlingen, eller i något fall ega mer än ett hundra röster; och gälle i öfrigt för rösträtts utöfvande och öfverlåtande på annor man hvad i kyrko- och kommunalstämmoförordningarne stadgas.

2:o. Vallängden upprättas i två exemplar af pastor i församlingen i samråd med de för uppbörd af presterskapets löner antagne uppbördsmän, och bör uti särskilda kolumner upptaga: den röstberättigades namn och hemvist; summan af det eller de belopp, för hvil-

ket han till presterskapets aflöning näst före valet blifvit debiterad; det på grund deraf uppkommande röstetal; det enligt föregående moment reducerade röstetalet; samt slutligen för anteckning af de afgifna rösterna jemte en kolumn för anteckningar om den, som på grund af fullmakt eller af annan anledning egt vid valet röster.

”Denna längd, bestyrkt med pastors och uppördsmäns underskrifter, bör minst åtta dagar före frågodagsförättningen tillställas valförrättaren och sedan å frågodagen justeras och förses med anteckning om de anmärkningar, som dervid förekommit, och hvilka ändringar deruti blifvit beslutade, som jemväl uti protokollet upptagas“;

hvarjemte motionären anhållit att, derest dessa allmänna grunder godkändes, Lag-Utskottet måtte närmare bestämma redaktionen samt föreslå de ändringar och tillägg i öfriga delar af nu gällande prestvals-förordning, som kunde erfordras.

Och hade Utskottet hemställt, att berörda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan föredragning skett af denna hemställan, lemnades ordet på begäran till

Herr Smedberg, som anförde: Sedan Kammaren afslagit Utskottets förslag i den 26 §:n, har en lucka eller rättare ett tomrum uppstått i denna lag. Jag anser att det förslag, jag framlagt i min motion, skulle vara lämpligt att fylla detta tomrum. Då Första Kammaren i alla delar bifallit Utskottets förslag, skulle Utskottet, på grund af min motion, om den antages af Andra Kammaren, komma i tillfälle att sammanjemka de olika besluten; och man skulle på det sättet kunna få lagen i dess helhet antagen. Jag hade helst önskat att Kammaren bifallit min motion sådan den är; men då det kan hända att den behöfver omredigeras i vissa stycken, så hemställer jag att Kammaren ville till Utskottet återremittera den 2:dra punkten af Utskottets föreliggande betänkande.

Herr Magnus Jonsson: Jag för min del skulle helst sett att Kammaren fattat sitt beslut i frågan nu, men då jag hör att motionären är villig att återremittera frågan, så vill jag heller icke sätta mig deremot, utan föreslår jemväl att Kammaren måtte till Utskottet återremittera 2:dra punkten af Utskottets förevarande betänkande.

Herr Wieselgren: Jag undrar, huruvida Kammaren kan annat än afslå Herr Smedbergs motion och således bifalla hvad Lag-Utskottet i fråga om densamma hemställt. Då jag nemligen ser på sidan 49 i Utskottets betänkande, finner jag att reservanten, Herr Anders Persson, der säger att, enär han icke kunnat biträda flertalets mening, så har för honom icke återstått någon annan utväg, än att inom Utskottet biträda den mening, som velat till grund för rösträttens utöfning lägga bidraget till presterskapets aflöning och hvilken mening finnes uttalad i Herr J. Smedbergs i ämnet vid denna riksdag inom

*Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Om ändrad
lagstiftning
angående
tillsättning
af presterliga
tjänster.
(Forts.)

Andra Kammaren väckta motion, N:o 64. Således: om än frågan kommit väl hastigt på och jag icke varit i tillfälle att noggrant skärskåda densamma, anser jag mig dock skyldig fästa Kammarens uppmärksamhet på, huruvida Kammaren icke redan har uttalat sig i frågan, då den i onsdags qväll röstade angående Herr Anders Perssons reservation. Jag vill ännu icke sjelf besvara frågan; jag ber endast att få påpeka saken till den kraft och verkan det hafva kan.

Herr E. G. Boström: Så vidt jag kunnat förstå Herr Smedbergs anförande, så afsåg han med yrkandet på återremiss å den föredragna punkten mindre bifall till sin motion än fyllandet af den lucka, som uppstått i det föreliggande lagförslaget, genom att Kammaren förkastat dess paragraf 26. Men när en återremiss skulle kunna tolkas så, som om Kammaren ville uttala sig till förmån för vare sig Herr Smedbergs motion eller något annat ändringsförslag, anser jag lika med Lag-Utskottet att motionen bör afslås. Att bifalla den vore enligt min mening det samma som att upprifva Kammarens förut rörande ofvannämnda paragraf 26 fattade beslut. Och då, vid nyss skedd behandling af paragraf 41 mom. 2, såsom skäl mot att afslå detta moment anfördes, att ett dylikt afslag skulle ominstetgöra Kammarens föregående beslut om godkännande af paragraf 27 mom. 6, så kan jag icke finna annat, än att samma anmärkning med fullt fog kan framställas mot yrkandet af återremiss af nu omhandlade motion, detta med så mycket större skäl som Kammaren, genom att efter votering bifalla sistberörda § 41 mom. 2, tydligen ådagalagt, att den ogillar ett dylikt upprifvande af ett en gång fattadt beslut.

Jag anser att hvar sak bör behandlas för sig. Här är det fråga om Herr Smedbergs motion och intet annat; och då väl ej mången kan önska sig en röstlängd sådan som Herr Smedberg föreslagit, yrkar jag afslag å motionen och bifall till Lag-Utskottets hemställan.

Herr Smedberg: Jag kan icke inse att Kammaren upprifver sitt förut fattade beslut rörande § 26 genom att bifalla min motion. Det är väl sant, att Herr Anders Perssons reservation i vissa fall stöder sig på min motion, men det förefinnes dock väsentliga skillnader mellan de begge förslagen. I hans reservation är det fråga om röst-rättsgrunden vid prestval både i stad och på landet, i min motion endast hvad angår landet, hvarjemte jag föreslagit några inskränkningar härutinnan i fråga om främmande trosbekännare och personer, som utträdt ur statskyrkan. Jag kan således icke se något hinder för Kammaren att bifalla min motion, ehuru jag nöjer mig med att yrka återremiss å den föredragna punkten.

Herr Thomasson instämde med Herr Smedberg.

Herr Rydin: Vi skola väl ställa oss på den punkt frågan nu står. Huru står då frågan? Jo, lagen är antagen i de flesta delar, med undantag af 26 §:n, det vill säga Kammaren har afslagit den af Lag-Utskottet tillstyrkta rösträtt. Detta innebär dock icke att det

icke skall finnas någon rösträtt, utan blott att det i afseende å röst-rätten skall förblifva vid det gamla. Vid sådant förhållande är det klart, att Lag-Utskottet har en grund för sammanjemkning af Kamrarnes stridiga beslut. Utskottet bör då också hafva fria händer att taga hänsyn till Herr Smedbergs motion, och Kammaren bör icke på förhand taga i betraktande denna motion, ty den kan vara lämplig för ett sammanjemkningsförslag.

Jag anhåller om återremiss.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, beslöt Kammaren återförvisa punkten till Utskottet.

§ 4.

Föredrogos och biföllos, hvar för sig, Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 31, angående ersättning åt Riksdagens bibliotekarie för ordnande och katalogisering af de till Riksdagens och Kamrarnes kanslier samt Utskotten hörande böcker, arkivalier och kartor m. m.;

N:o, 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående delaktighet i folkskolelärares pensionsinrättning för lärare- och lärarinnebefattningar vid de af landsting inrättade seminarier för bildande af lärare och lärarinnor vid småskolor; samt

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten för Auditören Fritz von Schultz.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten för aflidne Landshöfdingen J. G. Asplunds enka.

*Angående
pension för
Landshöf-
dingen J. G.
Asplunds
enka.*

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, måtte bevilja Landshöfdingen J. G. Asplunds enka Thekla Asplund, född Nordqvist, en pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 1,000 kronor om året, att af henne uppbäras, så länge hon förblefve enka, samt utgå från början af innevarande år.

Herr O. B. Olsson, hvilken jemte Herrar *Sven Nilsson, Aug. Peterson* och *P. Pehrsson* i Törneryd inom Utskottet reserverat sig mot denna hemställan, anförde: Af principiella skäl har jag icke kunnat instämma i Stats-Utskottets förevarande förslag. Jag har alltid ansett och anser fortfarande, att staten bör pensionera sina embets- och tjänstemän, men deremot icke att staten har någon skyldighet att genom beviljande af pensioner understödja deras enkors och barn.

*Angående
pension för
Landshöf-
dingen J. G.
Asplunds
enka.
(Forts.)*

Embets- och tjenstemännen böra sjelfva under sin lifstid draga försorg om att deras efterlevande icke komma att lida någon nöd. Kunnade icke förskaffa sina enkor och barn en sådan ställning, att de af egna tillgångar kunna sig försörja, så är det kommunerna som, enligt min tanke, böra träda emellan.

Hvad nu beträffar den ifrågavarande landshöfdingen, så veta Kammarens ledamöter sannolikt att han tillträdde sin landshöfdingebefattning år 1866. Hans lön utgjorde då allenast 8,000 kronor. Men redan åren 1868 och 1871 beviljades en förhöjning deruti med tillhopa 1,600 kronor. Således uppbar han från 1871 ett lönebelopp af 9,600 kronor, och detta fortlöf till år 1875, då lönen höjdes till 12,500 kronor. 1881 skedde sedermera en ytterligare förhöjning i lönen med 500 kronor, hvadan hans lön under det sista året utgjorde 13,000 kronor. Landshöfdingen Asplund innehade sin landshöfdingebefattning under en följd af 16 år, och han har således under denna tid från statsverket uppburit i löner tillsammans icke mindre än 168,000 kronor. Detta belopp är, efter min åsigt, en ganska respektabel summa, som bort hafva varit tillräcklig icke allenast för att sutenera sig på, utan äfven för att samla en större eller mindre förmögenhet. Härtill kommer att landshöfdingen Asplund åtnjutit fri bostadsvåning äfvensom att statsverket möblerat residenset i Östersund, hvilket är det enda residens, som, såvidt jag vet, staten försedt med möbler. Landshöfdingen Asplund har således icke behöft skuldsätta sig för möblering af sin boställsvåning. I detta afseende hafva landshöfdingar på åtskilliga andra ställen fått vidkännas ganska stora uppoffringar. Om landshöfdingen Asplund haft en stor familj, så kunde i någon mån förklaras den omständighet att han vid sin död befann sig i en sådan ekonomisk ställning, att tillgångarne icke ens kunde betäcka skulderna i boet. Men landshöfdingen Asplund hade endast två döttrar, och till följd deraf var hans familj icke större än fyra personer. För mig är det således aldeles oförklarligt, att hans tillgångar icke kunnat räcka till bättre.

Kongl. Maj:t har nu åt landshöfdingen Asplunds enka begärt en pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 1,000 kronor. Jag ber att få erinra att hon är berättigad till pension från civilstatens pensionsinrättnings enskilda enke- och pupillfond till belopp af 1,200 kronor samt att hon dessutom eger rätt att komma i åtnjutande af pension från samma inrättnings allmänna enke- och pupillfond. Det har visserligen blifvit upplyst, att till följd af bristande tillgångar pensioner från sistnämnda fond för närvarande icke utdelades, men det har icke meddelats någon upplysning om till hvad belopp hennes pension derifrån skulle utgå eller när hon möjligtvis skulle kunna komma i åtnjutande deraf. Genom förfrågningar i Stats-Utskottet har jag fått den underrättelsen att sistnämnda pension skulle utgöra ett belopp af 300 kronor årligen, men man har icke kunnat bestämdt säga, huru snart hon skulle kunna utfå denna pension. Emellertid tror jag, att detta icke skall dröja synnerligen länge, fastän denna fond för närvarande icke kan utlemna några pensioner. När landshöfdingen Asplunds enka kommer i åtnjutande af äfven detta pensions-

belopp, uppbär hon i årliga pensioner sammanlagdt 1,500 kronor; och detta är, enligt min åsigt, en så respektabel summa att två personer deraf mycket väl kunna försörja sig och icke behöfva lida någon nöd. Det har i den Kongl. propositionen äfven blifvit anmärkt, att landshöfdingen Asplunds oförsörjda dotter redan är 22 år gammal samt att, så snart hon uppnår 25 års ålder eller dessförinnan aflider eller blifver gift, hans enkas pension från civilstatens pensionsinrättnings enskilda enke- och pupillfond kommer att minskas med 400 kronor. Men för min del tror jag att det blir lättare för henne att ensam sutenera sig på det återstående pensionsbeloppet med tillägg af pensionen från ifrågavarande inrättnings allmänna enke- och pupillfond eller tillsammans 1,100 kronor än för två personer att sutenera sig på 1,500 kronor. Detta kan således icke vara något talande skäl för mig att lemna bifall till den Kongl. propositionen. För min del vet jag — och jag tror att så också är förhållandet med de flesta af Kammarens ledamöter — att åtskilliga pligttrogna gamla tjänstemän hafva kommit i åtnjutande af mycket mindre pensionsbelopp än 12 à 1,500 kronor, och dessa tjänstemän, oaktadt många af dem haft stora familjer, måste ändå lefva derpå.

På grund af hvad jag anfört, kan jag således icke för min del bifalla Kongl. Maj:ts proposition, utan måste yrka afslag så väl derå som äfven å Utskottets hemställan.

Häruti förenade sig Herrar *L. Börjesson, Olof Andersson* i Lyckorna och *J. E. Ericsson* i Ahlberga.

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Jag har inom Utskottet reserverat mig mot majoritetens åsigt därför att jag anser det vara högst origtigt att Riksdagen skall pensionera tjänstemäns enkor och barn. Särskildt hyser jag en sådan åsigt i detta fall, eftersom det är fråga om att pensionera enkan efter en väl aflönad embetsman. Den representationsskyldighet man talar om och som man vill fästa vid en del embetsbefattningar, anser jag öfverflödig; och det synes mig icke vara rätt att Riksdagen uppmuntrar och befrämjar den, om ock indirekt. Men Riksdagen gör detta, då han beviljar pension åt enkor och barn efter sådana tjänstemän, som varit aflönade med 10 à 12,000 kronor om året och derutöfver. Det är på dessa skäl jag yrkat afslag inom Utskottet å Kongl. Maj:ts proposition om pension till landshöfding Asplunds enka och jag gör samma yrkande nu hos Herr Talmannen.

Herr Farup: De båda förste talarne tycktes hufvudsakligen fästa sig vid ett principiellt skäl, nemligen att Riksdagen icke borde lemna pensioner åt embets- och tjänstemäns enkor och barn. Huru många gånger har likväl icke Riksdagen frångått detta skäl; utan att jag nu just är i tillfälle att påpeka något sådant fall, så vet jag dock att det skett, och det i icke obetydlig utsträckning. Jag tror för öfrigt, att om reservanterna personligen hade reda på de förhållanden, som här föreligga, skulle de icke hafva framkommit med sin reservation.

Angående pension för Landshöfdingen J. G. Asplunds enka.
(Forts.)

*Angående
pension för
Landshöf-
ding J. G.
Asplunds
enka.
(Forts.)*

Det var icke utan uppoffring landshöfding Asplund emottog den plats som landshöfding öfver Jemtlands län, han vid sin död beklädde. Ty han hade icke någon personlig förmögenhet, utan arbetade han tvärt om med skulder. I början var lönen så knapp, att den icke alls räckte till för de uppoffringar och den representations-skyldighet, som man af honom såsom landshöfding ansåg sig kunna fordra. Följden blef, att om han i början icke gick tillbaka i ekonomiskt hänseende, så icke gick han framåt. Det har redan påpekats, och af betänkandet framgår, att han först på de senare åren erhöll den tillökning i sina löneförmåner, att han kunde bestå och möjligen också kunde lägga något å sido. Skulle nu den grundsats, som den förste talaren och äfven andra hålla så mycket på, alltjemt få göra sig gällande, så skulle en sådan uppfattning inom Kammaren föra till det resultat, att knappast några andra än förmögna personer skulle våga åtaga sig landshöfdingebefattningar, en uppfattning, hvarmed icke stämna öfverens de åsichter, jag här hört så många gånger förut uttala. Jag kan knapt underlåta att göra den anmärkning, att denna enka då skulle blifva försatt i den ställning, att, om hon också icke fölle fattigvården till last, hon dock skulle lefva i så tryckta förhållanden, att knappast någon af dem, som lefva i det län, der hennes man var så verksam, icke måste med smärtsamma känslor förnimma detta.

Den förste talaren ordade om huru mycket Asplund i lifstiden förtjenat af staten. Men skulle vi börja att räkna på det sättet, tror jag, att den summa, Herr Ola Bosson Olsson sjelf förtjenat af staten under årens lopp, säkerligen skulle blifva nästan lika stor — om han deraf blifvit förmögen, vet jag icke. Att samla detta i summor kan visserligen göra intryck för tillfället, men att i praktiska lifvet tillämpa det, går icke; konsekvenserna af tillämpningen skulle till och med föra till betänkliga följder. Herr Ola Bosson talade om dotterns ålder. Hon lärer likväl vara öfver 23 år. Redan efter omkring ett och ett halft år upphöra således dessa 400 kronor, som utgå till heune, så länge hon lefver ogift; om ett och ett halft år får enkan icke mer än 800 kronor i pension. När den ytterligare pensionen å 300 kronor, hvarom Herr Ola Bosson Olsson talade, kommer att utgå, derom har hvarken Stats-Utskottet eller den ärade talaren upplyst; men om hon skulle få denna först, när hon är död, så skulle det ju icke hjälpa henne.

Uppå dessa skäl, yrkar jag bifall till den Kongl. propositionen och Stats-Utskottets hemställan.

Herr Blomberg: Jag anhåller att i allt hufvudsakligt få förena mig med den näst föregående ärade talaren och dristar tillika framhålla den mening, att det väl näppeligen kan anses vara rätt lämpligt att Kammaren genom ett afslag på Kongl. Maj:ts proposition vägrar att gifva det understöd, som Kongl. Maj:t ansett vara lämpligt att tilldela enkan efter en så framstående embetsman som landshöfding Asplund, hvilken i 32 år varit i statens tjänst och, efter hvad mig blifvit enhälligt försäkradt, städse utmärkt sig för sitt nit i de

befattningar han innehaft och särskildt i det län, han styrde, åtnjutit allmän och odelad aktning. Kongl. Maj:t har nu funnit lämpligt och på sin plats att föreslå Riksdagen att bevilja ett visst årligt understöd åt landshöfding Asplunds enka. I sådana frågor som denna vill jag för min del gerna följa Kongl. Maj:t i hvad han föreslår, såsom börande hafva rätt mycket inflytande på Riksdagens omdöme.

Hvad tilläggs pensionen angår, eller de 300 kronor, fru Asplund möjligen framdeles skulle kunna erhålla, lärer dermed förhålla sig så, att den erhåller hon först, när något pensionsrum blir genom dödsfall ledigt. Huru länge detta kan dröja är således omöjligt att nu beräkna. Den siffran torde man derföre nu knappast kunna taga i betraktande.

Jag anhåller att få yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Jöns Rundbäck: Jag skall icke tvista med den förste talaren, som yttrade sig i denna fråga, om hans principer, ty de kunna i många fall vara riktiga, men icke äro de väl ändå så orubbliga regler, att icke något undantag från dem skulle kunna göras. Orsaken hvarför jag begärt ordet, mine herrar, är att jag velat meddela Kam-maren ett par upplysningar i frågan.

Jag tror mig nemligen kanske bättre än någon annan af herrarne vare sig i Stats-Utskottet eller här i Kam-maren hafva satt mig in i detta sterbhus' ställning. Orsaken härtill var, att jag af en af lands-höfding Asplunds borgenärer begagnades såsom ombud för uttagande af en summa penningar, som han hade att fordra i sterbhuset. På grund af detta uppdrag gjorde jag mig noga underrättad om sterb-husets affärsställning och, till följd af de underrättelser jag derom erhöi, tillrådde jag den ifrågavarande borgenären att taga och dertill gerna taga 50 procent af sin fordran, ty, om de många borgenärer, som funnos efter landshöfding Asplund, icke kommit öfverens i godo och gjort eftergifter, hade de fått nästan ingenting. Jag hemställer nu till eder, mine herrar, hvad I viljen göra? Hvad kan vara anledningen, säger man, till att en person som varit tjänsteman så länge och haft så stora inkomster icke kunnat spara något? Detta är en fråga som säkerligen många gjort sig och som äfven förefallit mig välgrundad. Jag, som emellertid haft nöjet känna landshöfding Asp-lund i öfver trettio år, alldenstund han var född i min hemtrakt, kan försäkra eder, mine herrar, att han var den sparsammaste person man gerna kan tänka sig. Han förstörde minsann ingenting i onödan; jag vill just se den, som kan påstå att landshöfding Asplund någon enda gång lefde upp något till onyttiga ändamål.

Huru kunde det då vara möjligt att han ej efterlemnade något? Efter slutade studier hade han icke obetydliga skulder och, ehuru han som en framstående jurist snart befordrades till assessor i Göta Hofrätt, hade han likväl inga inkomster dessförinnan. Då han seder-mera blef revisionssekreterare, kostade hans lif i Stockholm icke obe-tydligt, isynnerhet som han gifte sig med en visserligen bildad, men dock fattig flicka. Som han var en särdeles dugande man, blef han sedermera tillfrågad om han ville emottaga landshöfdingeplatsen i Jemt-

*Angående
pension för
Landshöf-
ding J. G.
Asplunds
enka.
(Forts.)*

*Angående
pension för
Landshöf-
dingen J. G.
Asplunds
enka.*
(Forts)

land; och, ehuru detta var ett framstående förtroendeuppdrag, hyste han dock sina betänkligheter, innan han emottog anbudet, och dertill var just hans dåliga affärsställning skulden. Sedan han afflyttat till Östersund, dit då ännu ej fanns någon jernväg, blef hans hushållning ännu dyrare, alldenstund alla lifsförnödenheter då måste tagas ifrån Stockholm, och hvad detta kostar är väl åtminstone icke för representanterna från Norrland någon hemlighet. Följden häraf blef naturligtvis att den ringa lön, han åtminstone till att börja med uppbar, icke räckte mer än nätt och jemt till lifsuppehållet. Då sedermera jernvägsbyggnaderna i Norrland började och norra stambanan framdrogs till Östersund, var det icke få svenska och norska turister, som besökte Östersund, och för hvilka han måste representera. Särskildt har jag mig bekant att den sista industriutställningen kostade honom mycket, enär han då i en så liten stad som Östersund måste representera mer än vanligt. Allt detta har gjort att sterbhuset efter landshöfding Asplunds död var i den ställning, att borgenärerna måste medgifva afdrag å sina fordringar, med undantag af de handverkare, som hade fordringar i boet och hvilka genom sammanskott af några bland den affidnes vänner blefvo till fullo betalta.

Dessa äro de verkliga orsakerna till det medellösa tillstånd i hvilket landshöfding Asplunds enka och dotter befinna sig, och därför finner jag mig oförhindrad att yrka bifall till den föreslagna väl behöfliga pensionen.

Herr Hörnfeldt: Inom Stats-Utskottet har jag talat för det slut, hvartill Utskottet kommit; och det må därför tillåtas mig att äfven här yttra några ord till försvar för Utskottets hemställan.

Jag har visserligen alltid ansett det i princip origtigt att staten pensionerar embets- och tjenstemäns enkor och barn. Men då Riksdagen en gång öfvergifvit denna princip och beviljat flere dylika pensioner, synes det mig vara origtigt att just nu hålla på densamma. Sedan Riksdagen anslagit i pension 3,000 kronor åt landshöfding Adlercreutz' enka och 2,000 kronor åt landshöfding de Marés enka, skulle det se besynnerligt ut om Riksdagen icke beviljade den nu föreslagna pensionen af 1,000 kronor åt landshöfding Asplunds enka. Man skulle visserligen kunna, på sätt åtskilliga talare här gjort, såsom skäl för att Riksdagen icke bör bevilja denna pension anföra, att landshöfding Asplund en längre tid uppburit en ganska stor lön och att han följaktligen bort kunna lemna efter sig tillräckligt för att hans enka och barn skulle kunna reda sig utan något understöd af staten. Men äfven om en viss grad af sanning kan ligga i detta resonnement, bör man dock taga i betraktande, att landshöfding Asplund måst göra betydliga uppoffringar på de långväga resor, som han tidt och ofta hade att företaga uti sitt vidsträckta län, och det torde därför icke förvåna någon, om han icke af sin lön, som ju under de första åren af hans tjenstetid icke var så synnerligen stor, kunnat lägga af något åt sina efterkommande. Härtill kommer att Östersund är en ytterst dyr ort, hvilket väl också måste anses hafva bidragit till att göra hans ekonomiska ställning mindre god. Dessutom trotsar jag hvem det vara

må att kunna bestrida att landshöfding Asplund i sitt lefnadssätt var ytterst sparsam. Mången med mindre inkomster än han har fört ett vida mera luxuriöst lefnadssätt.

Emellertid återkommer jag till hvad jag i början af mitt anförande yttrade, nemligen att det icke kan vara riktigt att Riksdagen ena gången beviljar pension åt enkor och barn efter tjänstemän, och en annan gång afslår en lika berättigad ansökan derom. Har man slagit in på den princip, att sådana pensioner böra beviljas, då de äro af behovet påkallade, då bör man icke heller frångå denna princip, och att den här ifrågasatta pensionen verkligen är af behovet påkallad, det lærer väl ingen inom Kammaren vilja bestrida, isynnerhet sedan vi af en af dess ledamöter nyss hört uppgifvas, att skulderna i boet efter Landshöfding Asplund så betydligt öfverstiga tillgångarne, att borgenärerna hafva allt skäl att åtnöjas med 50 procents utdelning.

På grund af hvad jag sålunda anförde, ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr *H. Andersson* i Bringåsen, *Gunnar Eriksson*, *Arhusiander* och *J. E. Johansson* i Forneby iustämde med Herr Hörnfeldt.

Herr Nils Petersson: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, då mina åsigt i ämnet redan förut torde vara tillräckligt kända. Men då så många talare såsom skäl att nu bifalla Utskottets hemställan anförde, att Riksdagen redan förut upprepade gånger frångått principen att icke lemna pensioner åt tjänstemäns enkor och barn, så ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå att det varit genom gemensamma voteringar som dylika pensioner någon gång bifallits, men att inom denna Kammare den åsigt städse gjort sig gällande, att dylika pensioner icke böra beviljas. För min del är jag fortfarande af samma åsigt som förut, att nemligen af princip afslå sådana pensioner utan afseende på några personliga förhållanden; ty det vore naturligtvis för denna Kammare mycket svårt att afgöra, om den ena eller andra enkan är mera i behof af understöd än en annan. Jag anser det äfven vara en fördel för tjänstemännen så väl som för deras familjer att uppställa en sådan princip, att de vid mannens fränfalle icke hafva att påräkna någon pension; ty eljest kunde de uppmuntras att lefva öfver sina tillgångar i tanke att om så behöfs, staten nog träder emellan med hjälp. Nu har här visserligen blifvit sagdt, att landshöfding Asplund i lifstiden varit en mycket sparsam man; det må så vara, men jag hemställer till litet hvar af eder, mine herrar, om det icke är så att många gånger beror det icke på mannen att hushållet icke går ihop, utan det beror på hustrun, som har den inre hushållningen om hand. Jag vet nu icke om så varit förhållandet här, men nog kan det vara möjligt alltid. För min del vill jag icke vara med om att bifalla pensioner och på det regeringen icke måtte blifva öfverhopad med pensionsansökningar från höger och venster, anser jag det vara af vikt att Andra Kammaren visar sig konsekvent och afslår alla dylika ansökningar. För öfrigt

Angående pension för Landshöfdingen J. G. Asplunds enka.
(Forts.)

Angående
pension för
Landshöf-
dingen J. G.
Asplunds
enka.

(Forts.)

vill jag erinra, att om nöden i sterbhuset verkligen är så stor, som man här velat låta påskina, så har Kongl. Maj:t nog medel till sitt förfogande, så att han kan lindra denna nöd. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde Herrar *A. Magnusson* och *H. Andersson* i Nöbbelöf.

Herr Aug. Peterson: Herr Talman! Det var verkligen med mycken tvekan som jag reserverade mig i denna fråga. Jag hade nemligen väl i minne, hurusom, då jag för några veckor sedan reserverade mig i åtskilliga liknande frågor, så blefvo alla då föreslagna pensioner af Riksdagen bifallna och jag gjorde mig då den frågan, som äfven uppställdes af en talare härom dagen i ett aftonplenium, om det skulle se riktigt bra ut att man, sedan Riksdagen engång — låt vara genom den tvångsmaskin, som kallas gemensamma voteringar — godkännt principen att bevilja pensioner åt enkor och barn, nu skulle afslå en sådan pension. Allt detta gjorde mig, som sagdt, mycket tveksam, men jag instämde likväl i den af åtskilliga andra ledamöter af Utskottet afgifna reservationen.

Nu har man sagt, att landshöfding Asplund var en man af stora förtjenster; det vill jag icke bestrida. Man har vidare sagt, att han var en god hushållare; icke heller detta vill jag motsäga; men nog förefaller det som en lön af 8,000 kronor borde vara tillräcklig, så vida icke Jemtland är en ofantligt dyr ort, så att endast mycket rika personer der kunna slå sig ner. Visserligen har en talare sagt, att länet är så vidsträckt, att han måste ge ut mycket pengar för långa resor, men jag föreställer mig att detta icke varit så nödvändigt, då ju en stor del ärenden kunnat behandlas genom skriftvexling.

En talare på bohuslänsbanken trodde, att om reservanterna känt ställningen i sterbhuset likaväl som han, så skulle de nog bifallit pensionen. Jo, nog kände reservanterne till sterbhusets ställning, hvilket upplystes, så väl af den Kongl. propositionen som af åtskilliga ledamöter inom Utskottet, men skulle man gifva pensioner åt alla behöfvande enkor, så skulle ju inga tillgångar föreslå.

Emellertid är jag, som sagdt, mycket tveksam i denna fråga, synnerligast som Riksdagen förut beviljat pensioner åt landshöfdingarne Adlercreutz' och De Maré's enkor, och jag skall derföre icke heller framställa något yrkande.

Herr O. B. Olsson: Jag skall icke tvista med Herr Farup om hvilkendera, jag eller landshöfding Asplund, uppburit större inkomster af staten. Detta må han reda ut bäst han kan. Men det var en annan sak, som han icke tycktes hafva fullt reda på. Han yttrade nemligen, att landshöfding Asplunds enka och dotter icke skulle få uppbära den från civilstatens pensionsinrättning utgående pensionen 1,200 kronor, längre än under ett och ett halft år till, emedan dottern efter denna tids förlopp skulle hafva uppnått sådan ålder, att pensionen då komme att nedsättas till 800 kronor. Men så vida man får

rätta sig efter de upplysningar om saken, som Kongl. Maj:ts proposition innehåller, så är dottern född år 1861, och om nyssnämnda nedsättning af pensionen eger rum, när hon uppnått 25 års ålder, så kan väl detta efter vanlig beräkning icke inträffa förr än tre år härefter.

Herr Jöns Rundbäck förklarade att han så synnerligen väl kände till affärsställningen i landshöfding Asplunds sterbhus. Detta kan ju vara möjligt och jag vill gerna erkänna hans auktoritet i många fall, men i denna sak tror jag dock att man med större säkerhet kan lita på de uppgifter, som äro meddelade i Kongl. Maj:ts proposition, och enligt dessa uppgifter skulle tillgångarne i boet belöpa sig till närmare 15,000 kronor och skulderna till omkring 19,000 kronor, hvadan bristen således skulle utgöra omkring 4,000 kronor.

Här har af flere talare framhållits den lilla lön, som landshöfding Asplund uppburit under den första tiden efter det han tillträdde sin landshöfdingebefattning. Jag vet dock icke om en lön af 8,000 kronor och fri bostad m. m. kan kallas liten. Mig synes den tvärt om vara ganska stor, isynnerhet om man tager i betraktande att den sedermera först ökades med 1,600 kronor och sedan höjdes till 13,000 kronor.

Emellertid skulle jag icke hafva motsatt mig beviljandet af den föreslagna pensionen, derest icke landshöfding Asplunds enka redan åtnjöte pension af civilstatens pensionsinrättning. Då nu denna pension uppgår till 1,200 kronor och ytterligare 300 kronor äro att vänta såsom tillökning till densamma, anser jag detta vara tillräckligt för henne och dottern att lefva af. Jag har desto större anledning att antaga detta, som hon uti sin till Kongl. Maj:t ingifna ansökan om erhållande af pension omförmäler, att hon och hennes man, "utgångna från obemedlade föräldrar, städse kämpat med små vilkor och efter yttersta förmåga befitat sig om den största sparsamhet." För en person med sådana vanor bör det, synes det mig, icke vara svårt att lefva på en inkomst af 1,500 kronor, hvilken ju ej kan kallas ringa. På nu anförda skäl yrkar jag afslag å Utskottets hemställan.

Herr E. G. Boström: Jag är för min del icke heller vän af dessa enkepensioner. Jag tror att staten har slagit in på en oriktig bana, då den börjat gifva sådana, och de kunna enligt min åsigt endast försvaras i de fall, att de afse afhjelpande af de oundgängligaste lefnadsbehofven. Det förefaller mig ock som om enkepensioner i allmänhet föreslagits endast med afseende derpå. Jag vill endast erinra om den pension, som under innevarande riksdag beviljats enkan efter regementsläkaren Wiedberg. Denne var en synnerligen förtjenstfull man och för enkan, som hade fyra oförsörjda barn, det äldsta 13 år, det yngsta $3\frac{1}{2}$ månad gammalt, och uppbar endast 90 kronor i pension från annat håll, föreslog Kongl. Maj:t en pension af 300 kronor, hvilken såsom jag nyss nämnde äfven af Riksdagen beviljades. Här åter är det fråga om en enka, som redan åtnjuter en pension af 1,200 kronor; den kommer visserligen att nedsättas till 800 kronor, men äfven möjligen att ökas med 300 kronor. Den nu ifrågavarande enkan är af ungefär samma ålder, som den nyssnämnda och hon har

*Angående
pension för
Landshöf-
dingen J. G.
Asplunds
enka.
(Forts.)*

Angående
pension för
Landshöf-
dingen J. G.
Asplunds
enka.
(Forts.)

endast en dotter, som är fullvuxen och således icke behöfver vidare uppfostran. Jag frågar då: förefinnes verkligen här endast det behöf, som jag antager att man velat tillgodose? Föreligger här icke suarare ett förslag att gifva pension, afsedd icke blott att tillgodose de mest ondgängliga lefnadsbehofven, utan äfven lämpas efter den lefnadsställning, mannen i lifstiden innehaft? För min del kan jag icke ingå på en sådan bana, och yrkar jag derföre bifall till reservanternas förslag. Jag tillåter mig dessutom, i afseende på hvad som blifvit anfördt angående enkorna efter landshöfdingarne Adlercreutz och de Maré, erinra att båda dessa män efterlemnade skaror af qförsörjda barn.

Herr Danielson: Här har talats om, att denna Kammare af principiella skäl skulle afslå Kongl. Maj:ts förslag och deri instämmer jag för min del. Sedermera har Herr Hörnfeldt sagt att Riksdagen af principiella skäl skulle bifalla förslaget, enär landshöfding Adlercreutz' enka fått en pension på 3,000 kronor och enkan efter landshöfding de Maré 2,000 kronor, och att det nu blott vore fråga om 1,000 kronor. Ja, om Riksdagens principer gå i den riktningen att för hvarje så beskaffad pension minska densamma med 1,000 kronor, så har jag ingenting deremot; ty nästa gång det blefve fråga om pension till en landshöfdingeenka, skulle det vara godt att den principen iakttoges, ty pensionen skulle då blifva = 0 eller med andra ord afslås. Jag vidhåller emellertid min åsigt att Andra Kammaren redan nu af principella skäl bör afslå Utskottets hemställan, hvarom jag hos Herr Talmannen anhåller att få framställa yrkande.

Chefen för Kongl. Civildepartementet Herr Statsrådet Hederstierna: Hade här varit fråga om att införa en ny princip eller att på annat sätt, än hittills varit brukligt, lemna understöd till en affiden förtjent embetsmans efterlemnade enka och barn, hade jag kunnat förstå den första talarens yrkande på afslag å Utskottets hemställan. Det vore också önskvärdt, att ett annat sätt kunde beredas för vinnande af ett sådant ändamål. Men här är ju icke ifrågasatt något sådant, utan allenast att tillämpa en sedan lång tid tillbaka införd och använd grundsats, eller att Riksdagen lemna pension åt en affiden landshöfdings enka och barn, då de befinna sig i mindre goda ekonomiska omständigheter. Och i sådan belägenhet befinner sig just affidne landshöfding Asplunds efterlemnade familj, såsom man af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet finner och af en föregående talare jemväl blifvit bestyrkt.

Man har äfven yttrat sig i fråga om beloppet af den föreslagna pensionen. Riksdagen har vid föregående likartade tillfällen för sådant ändamål anvisat såväl högre som mindre belopp. Vid de två närmast föregående tillfällena anvisades nemligen år 1880 till affidne landshöfdingen de Marés efterlemnade familj, 1,500 kronor att utgå med 1,000 kronor såsom pension för enkan och med 500 kronor för dem af barnen, hvilka då ännu icke uppnått aderton års ålder, och år 1881 2,000 kronor såsom pension för affidne landshöfdingen Adlercreutz'

enka, såsom redan blifvit sagdt. Nu har Kongl. Maj:t för ifrågasvarande enka äskat 1,000 kronor årligen, eller samma belopp, som år 1880 anvisades såsom pension åt enkan efter Landshöfding de Maré. Och då det blifvit styrkt, att behof af det äskade understödet förefinnes, kan jag icke föreställa mig, att Kammaren skall vilja genom ett afslag å Utskottets hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, till den sorg och saknad, som afidne Landshöfding Asplunds efterlemnade familj måste erfaras, sedan den blifvit beröfvad sitt enda stöd, dertill ytterligare lägga ekonomiska bekymmer.

Angående pension för Landshöfdingen J. G. Asplunds enka. (Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de gjorda yrkandena, gaf Herr Talmannen, enligt dem, propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Voteringen i vanlig ordning verkställd, utföll med 87 Ja mot 91 Nej; varande alltså Utskottets hemställan afslagen.

§ 6.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om postångfartyget Sofias upplåtande till enskild person för en vetenskaplig expedition till Grönland.

Med förordande af bifall till Kongl. Maj:ts berörda proposition, hade Utskottet hemställt:

“att Riksdagen må medgifva, *dels* att, i händelse postångfartyget Sofia kommer att till Professoren Friherre A. E. Nordenskiöld upplåtas för att begagnas vid en vetenskaplig expedition under nästkommande sommar till Grönland, sådant må ske utan skyldighet för Friherre Nordenskiöld att låta försäkra fartyget eller vid möjligen inträffande olycksfall ersätta annan skada än den, som förorsakats af uppenbar vårdslöshet och försummelse, men med förbindelse för honom att, så vidt fartyget ej går förloradt, efter återkomsten nästinstundande höst återställa detsamma i fullgodt skick, äfvensom att underkasta

Angående postångfartyget Sofias upplåtande för en vetenskaplig expedition till Grönland.

Angående
postångfarty-
get Sofias
upplåtande
för en veten-
skaplig expe-
dition till
Grönland.
(Forts.)

sig de bestämmelser. som Kongl. Maj:t för öfrigt och särskildt för tryggande af postverkets rätt och bästa kan finna skäligt att fastställa, dels ock att, derest fartyget under expeditionen skulle gå för-
loradt, fartygets värde må af andra statsmedel godtgöras och förty ett belopp af 115,000 kronor få af tillgängliga medel förskjutas för att sedermera hos Riksdagen till ersättande anmälas.“

Med anledning af denna hemställan yttrade

Herr Bokström: Herr Talman! De faror, som kunna vänta postångfartyget Sofia under den här ifrågasatta expeditionen, hvilken skulle komma att utsträckas icke allenast till de mera kända, men ganska vådliga trakterna vester om Grönlands sydspets, utan äfven till dess än mera svårtillgängliga östra kust, göra, att man vid denna saks bedömande måste taga i betraktande den nära till hands liggande möjligheten att Sofia får förhinder att till hemlandet återvända. Mot de vilkor för fartygets begagnande, öfver hvilka Riksdagens yttrande direkt påkallas, har jag för min del icke något att erinra. Men i ganska nära samband med de vilkor, som af Kongl. Maj:t skulle komma att bestämmas för Sofias utlemnande, framskymta i Generalpoststyrelsens rörande denna fråga afgifna utlåtande några omständigheter, som göra att jag för min del hyst tvekan, huruvida jag med min röst borde bidra till antagandet af Utskottets hemställan, som jag för öfrigt af många skäl skulle vilja rösta för.

Fastän ett litet och fattigt folk, sätta vi en ära i att med så skarpa vapen som möjligt taga vår andel i vetenskapens och industriens fredliga täflan vid sidan af de folk, med hvilka vi fordom lågo i blodig fejd. Då man nu erbjuder oss att understödja ett företag, hvars uppgift är att söka skingra ett dunkel, som hvilat öfver känne-
domen om en del af de intresseväckande arktiska regionerna, torde vi vara dess villigare att efter måttet af krafter och på lämpligt sätt lemna detta understöd, som vi i spetsen för företaget finna en man, som dertill eger den mest omfattande erfarenhet och som särskildt genom sina verldsbeckanta framgångar på detta område mer än någon annan af sina samtida gjort vårt lands namn känt och äradt bland andra folk.

Men männe vi icke vid fullgörandet af ett sådant kulturintresse möjligen äro i någon mån bländade af den ära, hvarom jag nyss talade, så att vi till äfventyrs förbise och åsidosätta ett annat kulturintresse, som ligger oss närmare och som kan vara än mera berättigadt, fast det ej i lön inbringar rykte och ära för stordåd.

Såsom bekant fyller Sofia den mindre bemärkta uppgiften att vintertiden förmedla kommunikationen mellan Gotland och det svenska moderlandet. I det underdåniga utlåtande, som Generalpoststyrelsen i denna fråga afgifvit, har styrelsen, som anmält att postverket icke eger någon reservbåt, som skulle kunna ersätta Sofia, för den händelse Sofia skulle blifva förhindrad att återkomma, tänkt sig, att postkommunikationen vintertiden 1883—1884 under de första månaderna skulle upphållas af ett fartyg tillhörande den Kongl. flottan och sedermera

— från 1884 års början — af Neptunbolagets under rysk flagga gående ångfartyg Eol. Af de förhandlingar, som pågått mellan poststyrelsen och nämnda bolag, framgår vidare det bestämda förklarandet från bolagets sida, att det ej kan åtaga sig att besörja postturer mer än två gånger i veckan, och att således i detta hänseende en inskränkning skulle ega rum till två turer från de tre, som vi för närvarande hafva. Den ångbåt, som poststyrelsen föreslagit, saknar dessutom nödtorftig inredning för passagerare, för den händelse båten skulle af naturhinder nödgas uppehålla sig på hafvet flere dagar å rad. Den har för passagerare endast en gemensamhetssalong, och man kan tänka sig, huru olämpligt det skulle blifva, om man der under flere dagars uppehåll på hafvet nödgades inhysa män, kvinnor och barn. Dessa omständigheter hafva emellertid icke förhindrat Generalpoststyrelsen att hos Kongl. Maj:t föreslå och hemställa, det kontrakt måtte med Neptunbolaget uppgöras.

*Angående
postångfarty-
get Sofias
upplåtande
för en veten-
skaplig expe-
dition till
Grönland.
(Forts.)*

Nu skulle man kunna anse att dessa olägenheter, som jag härmed antydt, för en enda provins och för dem, som med denna provins vintertiden behöfva kommunicera, äro af mycket underordnad vikt gent emot de rika vetenskapliga byten af Grönlands-expeditionen, som vi sett framskynta i Professorerna Lovéns och Edlunds utlåtande, och gent emot den ära, som skulle tillkomma vårt land genom att det på sätt som föreslagits toge någon del i denna expedition. Då jag emellertid har någon skyldighet att här bevaka det icke oberättigade ortintresse, som skulle komma att lida af dessa olägenheter, så anhåller jag vördsamt att få något fästa mig vid äfven denna sida af saken.

Hvad som gjort att Gotland ej kunnat i utveckling af sina naturliga hjälpkällor hålla jemna steg med öfriga delar af fäderneslandet torde tvifvelsutän och hufvudsakligast vara den omständigheten, att dess kommunikation med fastlandet, då vintern inträder, är så godt som afbruten. Vårt jordbruk och vår industri kämpa i följd deraf under mycket svårare omständigheter än dessa näringar å de flesta andra orter i vårt land, svårare till och med än Ölands, som i många afseenden delar samma olägenheter, men som dock har det bättre än vi derigenom att det är fastlandet närmare och dermed står i daglig kommunikation äfven vintertiden. Man ser nemligen, att fastän Gotland har $2\frac{1}{2}$ gånger större areal än Öland och ingalunda har sämre jordmån, så är Ölands sädesproduktion likväl vida större än Gotlands, och att, då Öland på en kvadratmil har 3,000 invånare, så har Gotland föga mer än 2,000. Under sådana förhållanden har det för Gotland blifvit snart sagt en lifssak att söka förbättringar i våra vinterkommunikationer, och vi hafva också haft den tillfredsställelsen, att regering och Riksdag på ett frikostigt sätt tillmötesgått våra önskingar i det hänseendet, och särskildt stå vi till Kongl. Maj:ts nuvarande regering i förbindelse därför att med denna vinter postbåtens turer utsträckts från två till tre turer i veckan, och att kommunikationen i öfrigt blifvit så till vida tillgodosedd som den hittills varit.

Nu skulle man kunna ifrågasätta, huruvida det rent praktiska och mera anspråkslösa kulturintresse, som ligger i en sådan kommunikations uppehållande, bör äfventyras och åsidosättas för att vi i stället må

Angående
postångfarty-
get Sofias
upplåtande
för en veten-
skaplig expe-
dition till
Grönland.
(Forts.)

kunna tillgodose det rent vetenskapliga kulturintresse, som ligger i den här ifrågavarande Grönlands-expeditionen.

Jag skall emellertid icke tillåta mig att i denna fråga framställa något yrkande, men jag vågar deremot vördsamt anhålla, att Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet, hvars namn redan är fäst vid den förbättring i våra vinterpostkommunikationer, som med de i år började trenne vinterturerna faktiskt inträdt, vid föredragningen inför Konungen af detta ärende ville, derest ångfartyget Sofia nödvändigt måste utlemnas för Grönlands-expeditionen, ynnestfullt föreslå sådana åtgärder, att icke allenast postverkets, såsom Utskottet hemställt, utan äfven den i den omnämnda vinterkommunikationen intresserade allmänhetens rätt och billiga anspråk blifva tillgodosedda.

Herrar *P. Larsson* i Fohle och *Lyth* instämde med Herr Bokström.

Herr Vice Talmannen *Ifvarsson*: Då den talare, som före mig haft ordet, icke framställt något yrkande, kan jag fatta mig temligen kort och endast yrka bifall till Utskottets förslag samt såsom skäl här till anföra att, då en enskild man vill bekosta expeditionen och därför göra stora uppoffringar, samt en annan, ja flere andra män vilja äfventyra till och med sina lif under en så vådlig färd, som den ifrågavarande, så anser jag den uppoffring, som här ifrågasättes från statens sida, vara så jemförelsevis ringa, att någon tvekan icke skäligen bör ega rum i fråga om bifall till Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag, enär detta endast afser att staten skall till begagnande upplåta ett postverket tillhörigt fartyg under expeditionen. Och då man jemväl sett huru regeringen varit betänkt på att ordna postgången mellan fastlandet och Gotland, så att inga olägenheter därför äro att befara, om fartyget utlemnas, tror jag att man icke i och för postbefordringens skull heller har giltiga skäl för en annan mening än den jag påyrkat, nemligen bifall till Utskottes förslag.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet *Thempander*: Då den förste talaren, utan att framställa något yrkande, uttalade sina farhågor för att den trafik, som för närvarande under vintertiden uppehålles mellan Gotland och fastlandet af ångfartyget Sofia, skulle komma att lida men, i händelse Sofia utlemnades för ifrågavarande expedition, ber jag att få fästa uppmärksamheten på beskaffenheten af den fråga, som i detta fall underställts Riksdagens pröfning. Anledningen till att så skett ligger helt enkelt deri, att sökanden anhållit att befrias från förbindelsen att försäkra fartyget. Det var denna möjlighet af förlust för postverket genom fartygets förolyckande, som gjorde att Kongl. Maj:t ansåg det icke tillhöra honom ensam att i saken besluta. Hade ett annat förhållande förelegat, hade sökanden erbjudit sig att försäkra fartyget, så hade Kongl. Maj:t tvifvelsutan ansett sig oförhindrad att utan Riksdagens hörande afgöra saken, men i det fallet hade det varit regeringens pligt, liksom det visserligen är det äfven nu, om denna proposition bifalles, att tillse både att icke ökade

utgifter uppstå för postverket genom fartygets utlemnande till sökan- den och äfven att den trafik, som med detta fartyg vintertiden besör- jes, blifver på ett tillfredsställande sätt ordnad, äfven om icke post- ångfartyget Sofia skulle hinna att till nästa vinter återtaga sina turer på ifrågavarande led. Den förste talaren har förmenat, att det fram- skymtade åtskilliga omständigheter, som skulle innebära vådor i det senare afseendet. Han har dock icke af statsrådsprotokollet fått någon an- ledning att hysa dylika farhågor, utan han har hemtat dem ur ett af Generalpoststyrelsen afgifvet utlåtande, som finnes bland handlingarne. Upplysning om huru regeringen tänkt sig trafikens ordnande nästa vinter med Gotland, om Sofia då icke återkommit, hade emellertid för den värde talaren varit lätt att vinna, om han med en förfrågan derom vändt sig till mig. Han skulle då hafva erfarit, att det icke varit regeringens afsigt att ordna postförbindelsen med Gotland på det sätt Generalpoststyrelsen föreslagit. Först och främst har det aldrig varit meningen, att en kronobåt skulle dertill användas under någon del af vintern, särskildt af det skälet, att dylika fartyg naturligtvis icke äro inredda på det sätt, att de kunna erbjuda passagerare samma bekvämligheter, som ett för passageraretrafik afsedt ångfartyg, utan man har föreställt sig och regeringens mening har varit, att det skulle vara något enskildt, för ändamålet lämpligt fartyg, som skulle förhy- ras för att användas till denna vinterpostföring. Ingalunda har det heller varit meningen att begagna något fartyg, som skulle segla un- der annan flagga än den svenska. På goda skäl har man antagit, att det icke skulle möta några svårigheter att anskaffa ett svenskt fartyg, som med fördel kunde besörja trafiken nästa vinter på denna trade, ty det är ju temligen gifvet att, under den del af året, som här är i fråga, då trafiken på de flesta andra ställen upphört, många tillfällen att få ett lämpligt fartyg skola erbjuda sig.

Det är dessa upplysningar, som jag, på direkt uppmaning af ta- laren på gotlandsbänken, nu velat medela. Anledningen till att de icke meddelats i det propositionen bifogade statsrådsprotokollet är, så- som jag redan nämnt, den, att Kongl. Maj:t icke ansåg nödigt låta bestämmandet af dessa särskilda vilkor komma under Riksdagens pröf- ning. Det förvånar mig för öfrigt, att den ärade talaren på gotlands- bänken uttalat ett sådant misstroende mot det sätt, hvarpå denna fråga skulle komma att af regeringen ordnas, då, såsom han sjelf er- känt, regeringen redan ådagalagt ett ganska stort intresse för att till- godose Gotlands onekligen mycket behjertansvärda behof af en tids- enlig kommunikation med fastlandet just genom det under denna vin- ter gjorda medgifvandet, att antalet turer skulle utsträckas från två till tre i veckan.

Då icke något annat yrkande blifvit framställt än det om bifall till Utskottets förslag, och då äfven den förste talaren syntes mig an- föra sådana skäl, som, när man bortser från det särskilda gotlands- intresset, böra synnerligen tala till förmån för saken, skall jag icke längre upptaga Kammarrens tid. För mig är det alldeles tydligt att Gotlands intresse icke i någon mån beröres af denna fråga, ty om trafiken mellan Gotland och fastlandet under nästa vinter uppehålls

*Angående
postångfarty-
get Sofias
upplåtande
för en veten-
skaplig expe-
dition till
Grönland.
(Forts.)*

af ångfartyget Sofia eller af något annat lämpligt fartyg, lär väl vara för gotländingarne likgiltigt.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 24, i anledning af väckt motion om lagstiftning till förekommande af skogsförödelse; och

N:o 25, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till ny legostadga.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Herr *J. P. Nilsson* i Kägglå erhöll ledighet från riksdagsgörö-målen under 4 dagar från och med den 16 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.